

Nr. 46

VLAAMS PARLEMENT

Zitting 1998-1999

31 maart 1999

HANDELINGEN

PLENAIRE VERGADERING

MORGENVERGADERING

THEMADEBAT BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND

Inhoud

Nr. 46

Woensdag 31 maart 1999
Morgenvergadering

Bericht van verhindering	1
Themadebat over bijzondere jeugdbijstand – 1354 (1998-1999) – Nrs. 1 en 2	
Themadebat	1
Sprekers : mevrouw Sonja Becq, mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Kathy Lindekens, de heer Felix Strackx, mevrouw Vera Dua, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heer Etienne Van Vaerenbergh, mevrouw Ria Van Den Heuvel, mevrouw Kathleen Helsen en minister Luc Martens	
Regeling van de werkzaamheden	27

VOORZITTER : De heer Norbert De Batselier

- *De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.*
- *De vergadering wordt geopend om 10.03 uur.*

De voorzitter : Dames en heren, de vergadering is geopend.

BERICHT VAN VERHINDERING

Georges Cardoen : gezondheidsredenen.

THEMADEBAT over bijzondere jeugdbijstand – 1354 (1998-1999) – Nrs. 1 en 2**Themadebat**

De voorzitter : Dames en heren, aan de orde is het themadebat over bijzondere jeugdbijstand.

Het themadebat wordt gehouden op basis van de motie van aanbeveling van mevrouw Merckx, mevrouw Ceysens en mevrouw Lindekens.

Het themadebat is geopend.

Mevrouw Becq heeft het woord.

Mevrouw Sonja Becq (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, collega's, het debat zal bijna een onderonsje worden. Dit neemt niet weg dat we naar aanleiding van de motie de discussie over de bijzondere jeugdzorg nieuw leven moeten inblazen. We staan nu aan het eindpunt van een lang en intens debat waaraan veel mensen binnen en buiten de sector hebben meegewerkt.

Net zoals in sommige andere partijen hebben we dit debat met verschillende collega's gevolgd en getracht een bepaalde richting uit te tekenen. Dit gebeurde onder de deskundige leiding van de heer Berx. We danken hem dan ook publiekelijk voor zijn medewerking.

De CVP wenst een aantal accenten te leggen. Mevrouw Helsen zal zich toespitsen op de preventie voor en binnen de bijzondere jeugdzorg, opvoedingsondersteuning en differentiatie van de maatregelen. Mevrouw Merckx, die dit debat vlot en op een eensgezinde manier heeft laten verlopen, zal op het einde spreken en ook de link leggen met het federale jeugdsanctierecht.

Ikzelf zal het hebben over het proces binnen de bijzondere jeugdzorg. Ik leg me daarbij vooral toe op de omschrijving van de problematische opvoedings- en leefsituaties, de toegangspoort en de sleutel daartoe, het traject binnen de bijzondere jeugdzorg en de overgang van de onderhandelde, vrijwillige hulpverlening naar de gedwongen hulp of de rol van de bemiddelingscommissie.

Hoe komt de jongere terecht in de bijzondere jeugdzorg ? De vraag naar de legitimatie, de omschrijving van de problematische opvoedingssituatie en de toegangspoort is in de discussie herhaaldelijk aan bod gekomen. Jongeren komen via diverse kanalen en om diverse redenen in de bijzondere jeugdzorg terecht. In de discussienota worden verscheidene cliëntenkenmerken weergegeven : schoolproblemen, problematisch thuisperspectief, verslavingsgedrag, verregaande normovertreding, enzovoort.

Niet iedereen hoort echter thuis in de bijzondere jeugdbijstand. Bijna iedereen was het er tijdens de hoorzitting over eens dat de bijzondere jeugdzorg bijzonder moet blijven, omdat de jeugdzorg wordt gekenmerkt door een onderhandelde, aanklampende en zeker geen vrijblijvende hulpverlening.

Als een situatie wordt gemeld – een jongere die wegloopt, ouders die ten einde raad zijn, de politie die aanklopt -, dan blijkt dat de cliënt niet of maar gedeeltelijk is gemotiveerd. De vraag om hulp houdt immers niet noodzakelijk in dat men akkoord gaat met de wijze waarop die hulp wordt verleend of met het traject dat wordt aangeboden. Eenmaal in het circuit geraakt men er niet meer makkelijk uit.

De problematische opvoedingssituatie zoals we die kennen heeft zowel te maken met probleemgedrag, respect voor de rechten van het kind, als met de maatschappelijk kwetsbare positie van de betrokkene.

Tijdens het rondetafelgesprek werden we geconfronteerd met definities en uitgangspunten. Zo was er de verwijzing naar het volume van de problematiek : de breedte, de hoogte, de lengte. Men maakt

Becq

een gradatie, van de gewone opvoedingssituatie over opvoedingsspanning en -crisis naar de problematische opvoedingssituatie of opvoedingsnood. De wet van 1965 spreekt van 'kind in gevaar'. De gecoördineerde decreten hebben het over 'een toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen door bijzondere gebeurtenissen, relationele conflicten of omstandigheden waarin ze leven'.

In de motie is na heel wat discussie opgenomen dat een werkgroep een duidelijke en verifieerbare omschrijving van de problematische opvoedings- of leefsituatie moet maken.

De CVP opteert voor de term leefsituatie omdat de problematische situaties niet steeds tot opvoedingssituaties te herleiden zijn. De term 'leefsituatie' houdt volgens onze fractie ook een opvoedingssituatie in, terwijl hij toch minder stigmatiserend klinkt. De bedoeling is in elk geval duidelijk. We moeten ertoe komen dat een kind of jongere niet louter afhankelijk van een aantal toevalligheden in het circuit van de bijzondere jeugdbijstand wordt opgenomen. De omschrijving moet verifieerbaar en duidelijk zijn.

Toch hoeven we ons geen illusies te maken. Elke begripsbepaling zal op één of andere manier spaak lopen. Ofwel is ze te ruim en voor diverse interpretaties vatbaar, ofwel te eng en zullen sommige situaties eruit vallen waar ingrijpen omwille van het belang van het kind nochtans wel is aangewezen. Uiteindelijk is de legitimatie van het ingrijpen van de bijzondere jeugdbijstand op grond van de notie problematische opvoedingssituatie een maatschappelijke en niet direct een juridisch sluitende legitimatie. De facto gaat het gedeeltelijk om een sociale bewijsvoering. Welke redenen of situaties zijn maatschappelijk gezien zo ernstig dat ze een ingrijpen door de bijzondere jeugdbijstand wettigen?

Het feit dat zo een omschrijving moeilijk zal zijn, betekent niet dat we er niet toe hoeven te komen. Een zo accuraat mogelijke omschrijving is juist belangrijk. Maar die zal dus nooit voor 100 percent sluitend zijn. Daarom moet die definitie ook met de nodige procesgaranties worden omringd. Dit houdt een multidisciplinariteit in voor de beoordeling van de POS-situatie, alsook maximale garanties op het vlak van gebruikersrechten. Ik denk aan inspraak, aan de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon en aan de medewerking van ervaringsdeskundigen en deskundigen uit de armoede-

beweging. Hiernaar wordt ook in de motie verwezen.

De toegangspoorten tot het traject in de bijzondere jeugdzorg worden op dit moment mee bewaakt door de comités voor bijzondere jeugdzorg. In die comités spelen zowel vrijwilligers als consultants een belangrijke rol. Die comités zijn om diverse redenen nogal onder vuur genomen, vaak om redenen die niet te herleiden zijn tot de attitude of de inzet van comitéleden. We kennen allen de werkracht en het engagement van verschillende comitéleden en consultants, die vaak in moeilijke omstandigheden moeten doorzetten. Het niet optimaal functioneren van de comités heeft te maken met : de wettelijk opgelegde samenstelling van de vrijwilligersgroep; het gebrek aan multidisciplinariteit bij consultants, die overigens wettelijk niet is voorzien; de case load die ze te verwerken hebben; en de situatie waarin comités moeten werken. Die laatste wordt in grote mate bepaald door de aanwezige voorzieningen binnen de bepaalde regio en is mede afhankelijk van de doorverwijsmogelijkheden en van de aanpak van de rechtbank.

We hebben duidelijk gesteld dat de toegangspoort verschillende functies moet kennen, namelijk screening, diagnose en indicatiestelling. Deze moeten multidisciplinair gebeuren. De toewijzing van de hulp moet ook hieraan worden gekoppeld. Een toewijzing moet worden gebaseerd op de screening en niet op het toevallig aanwezige aanbod. In de motie staat geen uitspraak over wie precies wie moet opnemen. Dit zal wel op korte termijn moeten worden uitgeklaard. In elk geval zal dit multidisciplinair moeten gebeuren, op regionaal en intersectoraal niveau.

Een regionale inkleuring wordt verantwoord vanuit de eigen regionale prioriteiten en aandachtspunten, alsook vanuit de binding met de preventie. Die laatste moet ook op regionaal vlak verder uit te werken zijn.

Na de hoorzitting spreekt een multidisciplinaire inkleuring voor zich. Het is perfect mogelijk de comités zodanig om te vormen dat ze aan dit profiel beantwoorden. Het is evenzeer mogelijk om van iedere voorziening een toegangspoort tot de bijzondere jeugdzorg te maken, mits er een multidisciplinair toegangsticket is. Uiteraard moet daarbij worden uitgegaan van elke dienst op zich.

Ook in dergelijke gedachtegang kan een comité blijven instaan voor de toewijzing en opvolging. De trajectbegeleiding is immers een belangrijk aandachtspunt dat dankzij de hoorzitting onder de

Becq

aandacht kwam. Jongeren en ouders moeten het gevoel hebben dat een en dezelfde persoon hun situatie het gehele traject opvolgt. Dat betekent niet noodzakelijk dat deze persoon zelf de begeleiding moet verzekeren; wél moet hij erover waken hoe de situatie evolueert. Het is mogelijk dat dergelijke trajectbegeleiding over de grenzen van de bemiddelingscommissie heen kan functioneren.

Waar eindigt het traject van de bijzondere jeugdzorg, dat startte met een problematische opvoedingssituatie? Eindigt dit wanneer de jongere terug thuis komt, alleen gaat wonen op zijn 18de of 21ste, of bij een opdracht van het bemiddelingscomité? De invoering van de bemiddelingscommissie was eigenlijk de grote revelatie bij de hervorming van de bijzondere jeugdbijstand, waardoor de scheiding tussen de gedwongen en de vrijwillige hulpverlening heel expliciet kon worden aangegevoeld. De functies van de commissie zijn duidelijk: buffer en sluis. Na de hoorzitting kiest men ervoor deze functies te behouden. Een scheiding tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening blijft nodig. De functie van buffer moet ervoor zorgen dat de jongere terug naar de vrijwillige hulpverlening wordt geleid. De functie van sluis dient om een zo klein mogelijke groep jongeren naar de gedwongen hulp te leiden. De vraag is of dit in het kader van de huidige bemiddelingscomités moet blijven gebeuren. Daarover wordt in de motie geen uitspraak gedaan. Maar mijns inziens is dit perfect mogelijk.

De kritieken op de bemiddelingscommissie hadden trouwens vooral betrekking op de procedure van hoogdringendheid. Deze procedure kent zijn voor- en tegenstanders. Voorstanders pleiten voor het telkens opnieuw een beroep doen op vrijwillige hulpverlening; tegenstanders zien het als een handig instrument om de carrousel van vrijblijvendheid op gang te houden. Volgens mij moeten we de procedure van hoogdringendheid behouden, maar een achterpoortje inbouwen voor een snelle en adequate – en dus niet altijd voorlopige – tussenkomst van de rechtbank wanneer op grond van een aantal feiten of criteria duidelijk is dat vrijwillige hulp niet mogelijk is.

Overigens is mij op basis van de beperkte ervaring die ik als vrijwilliger in een comité mocht opdoen, iets bijgebleven dat in dit debat weinig aan bod is gekomen: het belang van het onderling overleg tussen comité, parket en jeugdrechter. Als betrokkenen op een gestructureerde wijze hun werking en aanpak voor mekaar kunnen toelichten en als

feedback kan worden gegeven over doorverwezen situaties, komt dit ook de hulpverlening ten goede.

Het debat over de bijzondere jeugdzorg is op gang getrokken na een dringende kreet om hulp van de sector. Er is een vraag om hulp om diensten en personeel te kunnen uitbreiden en te diversifiëren. En er is de noodkreet om te komen tot kwaliteit en efficiëntie, en duidelijkheid inzake taken, functies en procedures. Ik ben blij dat we op deze noodkreet zijn ingegaan. Hoewel we allemaal vaak interpellaties en vragen hebben ingediend over een aspect van de bijzondere jeugdbijstand, bleven we allemaal de noodzaak aanvoelen om hier een gestructureerd en omvattend debat aan te wijden. Toen de CVP de voorzitter van de commissie vroeg over de bijzondere jeugdzorg een themadebat te organiseren, liepen we het risico dat dit op niets zou uitlopen. We werden echter onmiddellijk gesteund door de coalitiepartner en de oppositie.

We staan nu zoveel maanden verder, aan de vooravond van de goedkeuring van een gemeenschappelijke motie. Hierin krijgen niet alle vragen een antwoord. In elk geval is er het duidelijk engagement dat, wie ook in de volgende zittingsperiode de meerderheid zal vormen, een gemeenschappelijk programmapunt zal worden gerealiseerd. De krijtlijnen zijn getrokken. De invulling – de kleur van het krijtje – zal nog moeten worden bepaald. *(Applaus)*

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, collega's, ik ben blij dat er ook publiek aanwezig is. Het aantal aanwezige parlementsleden stemt ongeveer overeen met het aantal bezoekers dat mijn internetside dagelijks ontvangt. Het doet me plezier dat er een aantal collega's aanwezig zijn die de bespreking in de commissie niet hebben gevolgd, en voor wie dit een nieuw debat is.

Met het beeld 'als rozen in de wijngaard' werd voor mij de toon gezet van de gesprekken over de bijzondere jeugdzorg in het Vlaams Parlement. We werden dagenlang geconfronteerd met de bekommernissen, vragen en suggesties van talloze basiswerkers en deskundigen. Ik dacht dat we er nooit zouden uit raken. Dankzij de inzet echter van de collega's, onze expert, de administratie en alle andere participanten, hebben we de eindstreep gehaald. Een aantal beleidslijnen zijn bijzonder duidelijk geworden. Ik wil er vandaag drie naar voren schuiven.

Ceysens

Ten eerste moet de opvoeding van kinderen en jongeren worden gekoesterd als een kostbaar goed. 'In heel het kinderrechtendebat hebben kinderen bovenal recht op ouders die weerwerk bieden', aldus een getuigenis tijdens de besprekingen. Ik ben er eveneens van overtuigd dat kinderen slechts dan de in hun verdere leven zo noodzakelijke veerkracht kunnen ontwikkelen. Weerwerk bieden vergt echter tijd en energie. Kinderen moeten voortdurend leren botsen om hun grenzen te leren kennen en hun eigenheid te ontwikkelen. Natuurlijk mogen ze zich daarbij niet verwonden. Laat ze niet tegen een muur lopen maar laat ze oefenen met een soepele doch geenszins slappe omheining.

Als ouder moet je al eens iets opgeven dat je dierbaar is. Met een drukke carrière voel je je in het middelpunt van maatschappelijke ontwikkelingen en uitdagingen. Je leert veel interessante mensen kennen, doet ervaringen op en scherpt je ideeën aan. Dat is boeiend. Het streelt je ego en proeft naar meer. We mogen echter niet onderschatten hoe moeilijk het is om bij kinderen de juiste sensoren te prikkelen en te ontwikkelen. Het vraagt toewijding en veel geduld. Ik ontken niet dat het schrijven van opiniestukken, het werken met een goed team, het halen van deadlines of het voorbereiden van toespraken een makkie zijn vergeleken met de inzet om een peuter te laten opgroeien tot een flinke kleuter en vervolgens te laten openbloeien tot een vrij en verantwoordelijk individu. Ik heb dan ook grote bewondering voor diegenen die dit beroepsmatig of in familiekring doen.

Juist omdat het zoveel vergt, zou het steeds een vrije keuze moeten zijn. Laten we dus nooit oppervlakkig of ongenueanceerd over dit thema spreken. Laten we nooit iemand met een schuldgevoel opzadelen. Immers, het is niet alle vrouwen gegeven om als een Florence Nightingale door het leven te gaan en de eigen verzuchtingen weg te cijferen in de zorg voor anderen. Gelukkig neemt nu ook de nieuwe man een deel van de zorgarbeid op zich. Laten we ook nooit smalend spreken over deze taken. Voor mij is het duidelijk : achter een geslaagd man gaat vaak een goede vrouw schuil en vice versa.

Achter een geslaagde vrouw staan meestal een aantal andere vrouwen. Zij voeren de voor hun gezin noodzakelijke taken uit waardoor er ruimte komt om zowel weerwerk te bieden als een eigen carrière uit te bouwen. Deze vrouwen staan echter nooit in de schijnwerper. Ze verdienen het nochtans des te meer. Hun inzet en engagement zijn

zeer groot, hun werk onontbeerlijk. In het belang van onze toekomstige samenleving zijn erkenning en meer maatschappelijke waardering van wat zij doen, cruciaal.

Ten tweede is opvoeden paradoxaal genoeg niet langer, doch soms meer en meer een solopraktijk. Lange tijd werd opvoeding beschouwd als een bijna exclusieve opdracht voor de ouders. Dat is niet meer het geval. Eenoudergezinnen, maar ook traditionele tweoudergezinnen, verwachten steeds meer dat ook anderen een deel van deze opdracht waarnemen. Zo zijn er scholen, kinderdagverblijven, buitenschoolse kinderopvang, sportclubs en jeugdverenigingen. Vele ouders rekenen op talrijke voorzieningen die hun kinderen mee opvoeden.

Kunnen de voorzieningen echter altijd op de ouders rekenen ? Wordt er altijd aan één koord getrokken ? Vandaar het belang van een doorgedreven ouderparticipatie en meer samenspel in het onderwijs en het welzijnsveld. De huidige generatie ouders kan niet langer op automatische piloot vliegen. Het wegvallen van een aantal duidelijke en traditiegetrouwe patronen heeft ons onmiskenbaar bevrijd, maar ook beproefd : nieuw samengestelde gezinnen, twee ouders die uit huis werken, een doorgedreven flexibilisering van de arbeidsmarkt, meer materiële welstand en een mondialisering met veelvuldige werkverplaatsingen naar het buitenland voor heel wat werknemers. Het hoeft niet te verbazen dat de opvoeding van jongeren wel eens op het achterplan geraakt.

Naast de hierboven gelanceerde vraag om het opvoeden van jongeren opnieuw hoog op de maatschappelijke agenda te plaatsen, moet dit politiek worden vertaald in een meer opvoedingsgericht inzetten van overheids- of gesubsidieerde diensten. Net zoals vroeger de consultatiebureaus voor de gezondheid van het jonge kind werden uitgebouwd, wordt het tijd om die consultatiebureaus te oriënteren naar het welzijn van het jonge kind. In onze beleidsnota en de daarbij horende motie van aanbeveling, vindt u heel wat aanbevelingen over deze en andere opvoedingsondersteuning.

Na de algemene jeugd- en gezinszorg, kom ik tot de kern van dit debat, namelijk de bijzondere jeugdzorg. Dit debat is uiterst actueel. Het gaat over de tweevoudige relatie tussen jongeren en veiligheid. Het kan niet worden ontkend dat er jongeren zijn die als misdrijven omschreven feiten plegen, onder meer agressie, diefstal, geweld op school en op straat, bendevoering, vandalisme en druggebruik. Vandaag worden jongeren in de media en publieke opinie nogal eens beschouwd als een bron

Ceysens

van onveiligheid. Wat men echter wel eens vergeet, is dat jongeren in onze samenleving in veel belangrijker mate het slachtoffer worden van onveiligheid. Incest, misbruik, geweldpleging op jongeren en diverse vormen van verwaarlozing zijn allemaal even bekende feiten.

Veel te lang heeft men het een en ander door elkaar laten lopen. De bijzondere jeugdzorg was de sector van de probleemjongeren. Of die nu lastig deden of lastig werden gevallen, de getroffen maatregelen en de verwijzende instantie waren vaak eender. Hierin moet verandering en vooral meer duidelijkheid komen. Ik ben dan ook blij met de keuze van onze beleidsnota om van doelgroepen naar doelstellingen te gaan.

De maatschappij vraagt terecht dat tegen jongeren die de norm overtreden, kordaat en snel wordt opgetreden. Er moet onder meer een jeugdsanctie-recht komen, op voorwaarde dat de sancties steeds pedagogisch verantwoord zijn en de opvoeders niet door cipiers worden vervangen. Persoonlijk geloof ik sterk in de herstelvisie, waarbij wordt uitgegaan van de responsabilisering van de jongere, het herstel van het slachtoffer en de bescherming van de samenleving. Een jongere die een als misdrijf omschreven feit pleegt, roept vaak ook om hulp. Wij moeten die hulp waarborgen. De motie van aanbeveling verwoordt dit expliciet.

Hulpverlening moet er uiteraard zijn voor jongeren die in problematische opvoedingssituaties verkeren. Is het niet vreemd dat voor deze jongeren vaak een dossier op naam bij de jeugdrechter wordt geopend? Zij zijn nochtans onmiskenbaar het slachtoffer. Een familierechtbank die de gezinscontext en niet de jongeren alleen aanpakt, kan heil brengen.

Ik ben dan ook blij met ons verzoek voor overleg met de Kamer van Volksvertegenwoordigers over justitie en preventie. Ik ben ook blij met de vraag in onze beleidsnota voor een betere regie. Nooit heeft één woord beter kunnen uitdrukken wat ontbreekt in een bepaald beleidsdomein, namelijk de nood aan overleg en samenwerking tussen sectoren en departementen, het uitschakelen van toevalligheden en het niet lossen van de jongeren. Dit alles zit vervat in dat ene schitterende woord 'regie'. Ik ben blij met onze keuze om de bijzondere jeugdzorg bijzonder te houden, en achter officiële toegangspoorten. Kortom, ik sta achter elke van de 45 aanbevelingen van de motie die we hebben inge-

diend en waaraan we de voorbije weken erg hard hebben gewerkt.

Vandaag wil ik de schijnwerpers richten op drie elementen die verder gaan dan de motie: de bevoegdheidsverdeling, de 45-dagenregel en het zonestelselmodel. Ik begin met de bevoegdheidsverdeling.

Een opgemerkte passage uit onze motie is zeker de vraag voor overleg met het federale parlement. Een dergelijk overleg bestaat wel voor ministers, maar niet voor parlementaire commissies. We zouden dus bot kunnen vangen. Nochtans denk ik dat de bekommernis van de federale justitiecommissie voor een kwaliteitsvolle en werkbare jeugdbescherming sterker zal blijken dan dit formalisme.

Niettemin is het goed even stil te staan bij de huidige stand van de staatshervorming met betrekking tot de bijzondere jeugdzorg. De nota van de hoogleraren Rimanque, Van Orshoven en Velaers die werd opgesteld voor de commissie voor Staatshervorming, Algemene Zaken en Verzoekschriften, is verhelderend in dat opzicht. De professoren zeggen dat jeugdbescherming in beginsel een gemeenschapsbevoegdheid is. Artikel 5, paragraaf 1 van de bijzondere wet bevestigt immers uitdrukkelijk dat de gemeenschappen zowel bevoegd zijn voor de sociale als voor de gerechtelijke bescherming. De begrippen 'sociale bescherming' en 'gerechtelijke bescherming' hebben volgens de afdeling Wetgeving van de Raad van State dezelfde inhoud als in de wet van 8 april 1965.

Een aantal belangrijke aspecten van de gerechtelijke jeugdbescherming zijn echter uitdrukkelijk voorbehouden aan de federale wetgever. Inzake de bevoegdheidsverdeling op het vlak van de jeugdbescherming tekent zich dan ook het volgende, wat gekartelde beeld af. De federale wetgever is bevoegd gebleven voor de organisatie van de jeugd-gerechten. Met organisatie wordt bedoeld: de inrichting, de samenstelling en de werking. Aan de gemeenschappen komt het deels toe de materiële bevoegdheid van de jeugdgerechten te regelen. De federale wetgever is dan weer bevoegd voor de territoriale bevoegdheid. In zijn advies had de Raad van State opgemerkt dat uit een gedifferentieerde regeling van de bevoegdheid *ratione loci* van de jeugdrechtbank zou kunnen volgen dat hetzij geen enkele rechter, hetzij twee of meer rechters uit de verscheidene gemeenschappen bevoegd zouden zijn ten aanzien van dezelfde minderjarige of diens ouders.

Ceysens

In principe is de procedure voor de jeugdrechtbanken een exclusief federale bevoegdheid. Ook dat blijkt uitdrukkelijk uit de bijzondere wet. In het verleden is echter reeds gebleken dat de gemeenschappen de materiële bevoegdheid van de jeugd-rechten vaak niet zinvol kunnen regelen zonder nieuwe procedureregels uit te vaardigen. Professor Smets schreef hierover het volgende: 'Allereerst heeft deze bevoegdheidsverdeling tot gevolg dat de jeugdrechtbanken het hun door de gemeenschappen toegekende maatregelenpakket slechts zullen kunnen toepassen, nadat de nationale wetgever de daartoe nodige procedurevoorschriften zal hebben uitgevaardigd. Hierdoor worden de gemeenschappen echter in een afhankelijkheidsrelatie ten aanzien van de nationale wetgever gebracht. Een tweede moeilijkheid rijst doordat de nationale wetgever, wanneer hij nieuwe procedurevoorschriften zal uitvaardigen, rekening dient te houden met mogelijk vier geheel verschillende gemeenschapswetgevingen. Daarnaast kunnen moeilijkheden rijzen omdat het soms moeilijk zal zijn juist te bepalen of een regel een procedureregule is, wegens de nauwe band die bestaat tussen procedureregels en materiële regels.'

De Raad van State merkte inderdaad in een advies op dat het rechtsplegingsaspect soms zo nauw is verbonden met de materiële bevoegdheidstoekenning dat ze er een onlosmakelijk onderdeel van vormt, en derhalve moet worden geacht in de inzake jeugdbescherming aan de gemeenschappen toegekende bevoegdheid te kunnen worden ingepast. Het probleem veroorzaakt door de scheiding van rechtspleging en bevoegdheid, zou ook kunnen worden opgelost door een beroep te doen op artikel 10 van de bijzondere wet. Het Arbitragehof zei reeds voor de wijziging van die bepaling in 1993: 'Overeenkomstig artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 kunnen de gemeenschappen, voor zover dit noodzakelijk is voor de uitoefening van hun bevoegdheden, een aangelegenheid regelen die in beginsel tot de bevoegdheid van de staat behoort, hetzij krachtens een uitdrukkelijk in de wet geformuleerd voorbehoud, wat ten deze het geval is, of op grond van zijn residuaire bevoegdheid.'

De gemeenschappen kunnen een beroep doen op artikel 10 van de bijzondere wet om een noodzakelijk rechtsplegingsaspect te regelen, op voorwaarde dat de rechtspleging zich leent tot een gedifferentieerde regeling en dat de weerslag op de rechtspleging slechts marginaal is. Zo zag het Arbitragehof bijvoorbeeld geen graten in een regel die de

overplaatsing van een jongere door de jeugdrechter van een residentiële naar een andere dienst afhankelijk stelt van een deskundig verslag. Ik meen dat deze beschrijving aantoont dat afstemming op de commissie Justitie niet alleen verantwoord is, maar tevens een noodzaak voor goed bestuur.

Ten tweede is er de kwestie van de 45-dagenregel. Tijdens onze debatten is er heel wat te doen geweest over deze regel. Nochtans vindt men hierover in de motie van aanbeveling niet meteen iets terug. Vandaag wil ik opnieuw een poging doen om hierover het debat aan te gaan.

Artikel 22 van de gecoördineerde decreten bepaalt dat de jeugdrechtbank in twee gevallen kennis neemt van problematische opvoedingssituaties. Ten eerste wanneer het openbaar ministerie een afdwingbare pedagogische maatregel noodzakelijk acht, nadat de zaak door de bemiddelingscommissie werd doorverwezen. Ten tweede wanneer het openbaar ministerie een afdwingbare pedagogische maatregel dringend noodzakelijk acht, na te hebben aangetoond dat onmiddellijke bijstand- en hulpverlening op vrijwillige basis niet mogelijk is en dat de integriteit van de minderjarige gevaar loopt.

Artikel 27 bepaalt dat enkel in dat laatste geval de jeugdrechter de minderjarige onder de begeleiding kan stellen van een onthaal- en oriëntatiecentrum of van een observatiecentrum. In uitzonderlijke omstandigheden kan de jeugdrechter nog twee andere maatregelen nemen. Verder bepaalt artikel 27 dat deze maatregelen van rechtswege in bepaalde gevallen eindigen na 45 dagen, te rekenen vanaf de dag dat de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig werd gemaakt. Dit geldt als het comité voor het verstrijken van die termijn vrijwillig bijstand en hulp heeft georganiseerd, als de bemiddelingscommissie een minnelijke regeling tot stand heeft gebracht of als deze commissie de zaak uit handen heeft gegeven. In de andere gevallen kan het openbaar ministerie de zaak verder behandelen alsof het een problematische opvoedingssituatie betreft, nadat de zaak door de bemiddelingscommissie werd doorverwezen.

Ik besef zeer goed dat dit een vrij ingewikkeld klunwen is. De conclusie is echter dat de jeugdrechtbank en de sociale dienst pas na 45 dagen echt aan de slag kunnen. In de periode daarvoor kan de jeugdrechter bij wijze van voorlopige maatregel bijvoorbeeld geen gezinsbegeleiding bevelen. Hij kan de minderjarige geen opvoedend project opleggen, en hem geen dagcentrum laten bezoeken. In de beleidsnota staat het nog enigszins voorzich-

Ceysens

tige constructieve voorstel om deze 45-dagenregel om te keren. Dit zou betekenen dat de sociale dienst onmiddellijk aan de slag zou kunnen en de jeugdrechter onmiddellijk de volledige bevoegdheid zou hebben. Daardoor heeft hij de keuze over alle toepasselijke maatregelen en kan hij dus de meest gepaste maatregel uitspreken, om dan na 45 dagen verplicht na te gaan of er nog geen vrijwillige hulpverlening kan worden georganiseerd. Het heeft echter niet mogen zijn. Sommige commissieleden wilden dit voorstel absoluut uit de tekst geschrapt zien. Ik vind dit jammer. Die treurnis heeft me ertoe aangezet om deze regel nog eens grondiger door te nemen. Daardoor ben ik nog meer overtuigd geraakt van de nefaste gevolgen van de 45-dagenregel en stel ik voor hem gewoon te schrappen.

Ik kom tot mijn derde en laatste voorstel : een pleidooi voor de introductie van wat ik het zonnestelselmodel ben gaan noemen. Ook dit is niet in de tekst opgenomen, zij het dat ik hier meer begrip voor heb. Niettemin wil ik het model nogmaals aanbevelen daar het goed zou zijn als de minister het in de op te zetten experimenten zou uittesten. Het gaat over de organisatie van de jeugdzorg. Indien men de betrokken sectoren zelf laat instaan voor advies, diagnose en screening, krijgt men een ingebakken betrokkenheid met die sector, wat een goede dispatching hypothekeert. Vandaar mijn vraag om deze functie door een zon te laten uitvoeren waaromheen diverse planeten circuleren. Ik denk aan de bijzondere jeugdzorg, het Vlaams Fonds, Kind en Gezin, het algemeen welzijnswerk, de geestelijke gezondheidszorg, de CLB's enzovoort.

Ik besluit. Van de voorzitter van de VZW Jongerenbegeleiding heb ik geleerd dat een goede wijnbouwer steeds een paar rozen in zijn akker plant. Rozen eisen naar verluidt veel van hun voedingsbodem. Verschraalt die bodem en krijgen de rozen onvoldoende voedingsstoffen toegediend, dan verdorren de blaadjes en laten ze enkel nog hun doornen zien. De rozen doen dit lang voor de oude wijnranken een kik geven. De wijnboer vindt het dan ook een bijzonder sterk signaal wanneer op een dag zijn rozen niet bloeien. Gouverner c'est prévoir. Laten we de signalen van onze tijd goed begrijpen en een zinvol antwoord geven. De wijnboer gooit zijn rozen noch zijn wijnranken weg, maar geeft de bodem zuurstof. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Lindekens heeft het woord.

Mevrouw Kathy Lindekens (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, dit debat is het eindpunt van een lange en diepgaande bevraging die we in het Vlaams Parlement hebben gedaan naar de legitimiteit, de praktijken en de toekomst van de bijzondere jeugdzorg.

Het zijn intense maanden geweest. Eerst werd een enquête bij het werkveld gevoerd. De heer Berx, de expert die het parlement had aangeduid, heeft de resultaten hiervan verwerkt in een discussienota. Op basis van deze nota hebben we in de commissie ad hoc uitvoerig van gedachten kunnen wisselen met alle mensen uit de jeugdhulpverlening. Gaandeweg zijn uit deze dagenlange rondetafelgesprekken de stevige fundamenten gegroeid van de beleidsnota met een duidelijke visie op een toekomstige integrale jeugdzorg.

Ik ben als een van de verslaggevers ook de heer Berx dankbaar voor de inzichten en de steun die hij ons bood. Ik ben ook blij dat we met alle democratische fracties samen via een gezamenlijke motie de muren van dit nieuwe huis zullen kunnen optrekken. Dit debat is dus ook een begin.

'Je kan de ontredde van een samenleving misschien nog het best aflezen uit de manier waarop ze naar haar kinderen kijkt'. Dit is een uitspraak uit het boek 'De non-com generatie' van Astrid Wittebolle en Karl Van den Broeck. Onze samenleving is ontredde als ik het aantal initiatieven bekijk dat deze dagen wordt gelanceerd om de maatschappij tegen kinderen in bescherming te nemen. Jongeren worden aanzien als losbandig, ongeïnteresseerd, egoïstisch, als geweldenaars en als misdadigers.

Dit is niet nieuw. In de jaren vijftig, na het uitbrengen van de film 'Rock around the clock' braken hier en daar ongeregelheden uit en schreven de kranten verontwaardigd dat rock-'n-roll stond voor 'jeugdige rebellie met een potentieel gewelddadig karakter'. Zie ze nu braaf swingen, de tieners van toen.

Doorheen alle generaties is dit soort conflict aan de orde geweest. De jongeren die zich, in hun zoektocht naar zichzelf, afzetten tegen de volwassenenwereld en dingen doen die volwassenen problematisch noemen. De jeugd van tegenwoordig is altijd de kop van jut. 'Waarschijnlijk heeft dit een of andere nuttige functie', zei Conny Vercaigne tijdens het jongerenwelzijnscongres, 'anders zou het niet zo lang hebben standgehouden. Het is alleszins een van de manieren waarop jongeren zich nuttig maken.'

Lindekens

Er is echter nog iets anders aan de hand. Hulpverleners spreken van een verzwaring van de problemen. De toestroom in de jeugdzorg neemt overhand toe. Jongeren plegen delicten waar de maatschappij hen wil op afrekenen. Deze jongeren zijn echter vaak ontredderd. Het gedrag dat ze uiten, is een signaal dat duidt op bredere, maatschappelijke problemen. Niet zozeer het geweld bij jongeren neemt toe, wel het geweld in de maatschappij. Jongeren maken daar deel van uit.

De maatschappij wordt steeds complexer. Het leven gaat alsmaar sneller en is op individuele prestaties gericht. De werkuren worden flexibeler. Voor het opdoen van kennis zijn er honderden mogelijkheden, van studierichtingen tot internet. Wie niet meekan, staat aan de kant. De reclame voor en de keuze aan consumptiegoederen is eindeloos. Wie ze niet kan betalen, staat aan de kant.

Als deze individualisering van de maatschappij verdergaat, zullen steeds meer mensen worden uitgesloten. De druk op hele gezinnen om het tempo bij te houden is enorm. Het gevolg is verschillende vormen van agressie – thuis, op het werk, in de sport, in het verkeer – maar ook depressies en een toename van het aantal zelfdodingen. Ouders hebben het moeilijk onder al die druk. Temidden van die veelheid aan signalen en problemen vinden ze niet altijd de juiste antwoorden op de vragen en noden van hun kinderen, voor wie het allemaal nog veel sneller gaat. Gezinnen vallen ook steeds vaker uit elkaar. De zekerheden voor het leven, waarmee wij opgroeiden, zijn er niet meer. Kinderen hebben nood aan sturing en aandacht. Dat is een veelgehoorde, maar versmoorde kreet.

Deze aandacht voor kinderen is, naast respect en inspraak, precies een van de kerngedachten in het Internationaal Kinderrechtenverdrag. Dit verdrag vormt voor ons het kader van waaruit we de problematiek van de jeugdzorg willen benaderen. Daartoe zijn al aanzetten gegeven in de hulpverlening.

Hoe kijkt de samenleving naar haar kinderen ? De roep om jeugdgevangenis bijvoorbeeld is dezer dagen heel groot. Neem jongeren die delicten plegen en overlast veroorzaken weg uit de maatschappij en het probleem is opgelost. Maar hoeveel van die gevangenis zullen we bouwen ? Steeds meer, voor steeds meer en steeds jongere kinderen ? Hoe vroeg vinden we dat kinderen moeten worden opgegeven, terwijl ze nog volop in

een ontwikkelingsfase zitten ? De samenleving kijkt toe en wijst hen met de vinger.

De problemen van jongeren worden echter niet opgelost met de repressie van strijdvaardige moralriders. Het vervangen van opvoeders door cipers voor kinderen is een uiting van maatschappelijk falen en biedt geen oplossing voor het geweld. We zijn mee verantwoordelijk voor de groeipijnen van een nieuwe samenleving. Daarom zouden we beter – en we hebben het geprobeerd – onze energie steken in de vraag naar waar het is misgelopen en hoe we dat kunnen verhelpen, in plaats van het probleem achter muren weg te steken. De waarheid is immers dat het probleem op die manier niet verdwijnt.

Jongeren die als misdrijven omschreven feiten plegen, moeten daarvoor worden gestraft. Ze moeten leren mee te leven met hun slachtoffers en de schade te herstellen. Daarom pleiten we voor herstelgerichte afhandeling. Empathie is de basis van vele facetten van moreel handelen en oordelen. Het is dus een maatschappelijk bijzonder belangrijk gegeven. Dat werd al aangetoond door Daniel Goleman in zijn boek 'Emotional Intelligence'. Ook Martin Hoffman, die in de Verenigde Staten onderzoek verricht naar empathie, stelt dat het vermogen om je in anderen te verplaatsen mensen ertoe brengt hulp te bieden en morele principes te hantieren. Volgens wetenschappers kan dit in de kindertijd worden aangeleerd en is het maatschappelijk gezien een probleem dat we dit deel van de hersenen zo lang hebben verwaarloosd.

Als een dertienjarige een misdaad begaat, zoals dat enkele maanden geleden het geval was in Schaarbeek, klinkt meteen de roep naar een strenger strafrecht en naar een verlaging van de strafrechtelijke leeftijd. De zaak die de wereld van de volwassenen het meest heeft doen daveren op zijn grondvesten, betrof enkele jaren geleden de moord op de kleuter Jamie Bulger door twee jongetjes van tien jaar.

Zeer verhelderend hierover was het boek van de Britse journalist Blake Morrison, die het proces volgde voor The New York Times. Hij is toen namelijk in de huid gekropen van de twee jonge daders, om antwoorden te vinden op vragen die blijkbaar niemand in het proces zich stelde. Wat heeft deze kinderen gedreven tot hun daad ? Kennen kinderen van die leeftijd wel de grens tussen goed en kwaad ? Moeten kleine daders vaak niet eerder ook als slachtoffer worden gezien van een gewelddadige opvoeding of van een maatschappelijk gegeven waar we allen verantwoordelijkheid voor

Lindekens

dragen? Zijn conclusie was een verhaal van langdurige vernederingen, terreur, hunkeringen en angst, als hij het verleden van twee als beesten afgeschilderde kinderen bekeek vanuit een kinderperspectief, eigenlijk het enige perspectief dat hier gerechtvaardigd is.

Een belangrijk probleem waar we bij de enquête en tijdens de rondetafelgesprekken mee werden geconfronteerd, is precies het feit dat aan een MOF-situatie vaak een dieper probleem ten grondslag ligt. Dergelijke feiten zijn vaak het topje van een ijsberg, een ultieme kreet om hulp en aandacht. Toen enkele maanden geleden in Deurne een leraar op school werd neergestoken, zei de directeur van deze technische school tot tweemaal toe in de media dat dit voor de jonge dader even goed een geval van zelfdoding had kunnen zijn.

Het heeft me toen mateloos verbaasd en geërgerd dat niemand in de media daar verder op is ingegaan. Integendeel, er werd met de vinger gewezen naar de hele school, wat het stigma op de leerlingen daar alleen nog heeft vergroot. De leraars voelen zich machteloos tegenover de soms zware problemen die ze samen met hun leerlingen moeten torsen, en vragen psychische ondersteuning in en rond de school.

Voor elke hulpkreet van een kind zou er een gepast antwoord moeten zijn. Daarom moet ook bij een delictafhandeling voor een minderjarige hulpverlening kunnen worden aangeboden, alsook een pedagogisch project dat opnieuw een toekomstperspectief biedt. Door ruimte te scheppen voor wat bijzonder is in de bijzondere jeugdzorg, door het beter uittekenen van de opdrachten en door een betere opleiding en ondersteuning van personeelsleden kan wat thans bestaat ook in de zwaarste vormen constructiever en efficiënter worden aangewend op maat van elk kind.

Wie, zoals de commissieleden, de voorbije jaren de noodkreten van de comités, de consulente en de jeugdrechters heeft geregistreerd, weet dat de organisatie van de bijzondere jeugdzorg reeds lang een enorm probleem vormt. Alle voorzieningen in bepaalde regio's zitten vol, en van een degelijke toewijzing naargelang het probleem en de situatie van een kind kan geen sprake zijn. Er wordt geplaatst waar na een lange telefoonronde toevallig plaats blijkt te zijn.

Subsidiariteit is een mooi principe. Om dit los te wrikken, is veel meer nodig dan hier en daar een

ingreep. Het hele systeem moet worden herdacht. Het mag niet meer tot de mogelijkheden behoren dat kinderen, omwille van een situatie thuis waar ze niets aan kunnen verhelpen en waarvan ze vaak het slachtoffer zijn, in bijvoorbeeld een gemeenschapsinstelling terecht komen.

Die hele zoektocht van jongeren doorheen de bijzondere jeugdzorg is ook heel demotiverend en vervreemdend. Dit konden we leren uit de jongerenenquête van het Minoriusproject. Steeds opnieuw beginnen, steeds weer je verhaal vertellen, niet weten wat er in je dossier staat en wat er wordt doorgegeven, steeds weer worden bekeken vanuit de visie van verschillende hulpverleners die soms met elkaar niets te maken hebben en die soms niet van elkaar weten wat de andere doet. Het is een behoorlijk labyrint waarvan een van de rondetafeldeelnemers zei dat ze er nu reeds twintig jaar in werkt en het nog altijd niet helemaal in kaart heeft. Hoe vreemd moet een kind of een jongere zich hier dan niet in bewegen?

Om efficiënter te kunnen werken, is het absoluut noodzakelijk dat er een inventaris wordt gemaakt van de aanwezige hulpverlening, dat de opdrachten worden verduidelijkt en met elkaar worden vergeleken, zodat blinde vlekken en overlappingsen verdwijnen. Er moet dringend een behoefteonderzoek worden uitgevoerd waarin het belang van het kind centraal staat zodat we weten aan welk soort werkvormen en methodieken er nood is. Waar het kan, moet, vroeg genoeg op de hulpverleningslijn, de hulp buiten de bijzondere jeugdzorg worden aangeboden. De volgende Vlaamse regering zal dus een duidelijke visie moeten ontwikkelen op jeugdzorg om vanuit een integrale benadering te komen tot een intersectoraal strategisch plan. Er zal de komende jaren intensief moeten worden geïnvesteerd in de jeugdzorg, zowel financieel als inhoudelijk, willen we het tij doen keren.

Een van de conclusies die wij in een motie hebben neergeschreven, is dat de reële organisatie en coördinatie van de jeugdzorg regionaal moet gebeuren, met een multidisciplinaire screening en diagnosestelling. De manier waarop hebben we nog niet ingevuld, al heeft iedereen van ons daar wel een eigen idee over. Dit zal het voorwerp uitmaken van verdere debatten en experimenten in enkele regio's.

Toch zou ik nu al een tamelijk verregaand concept in het debat willen brengen. Het betreft een model waaraan ik al een tijd zit te denken en dat de regionale jeugdzorg vanuit een heel ander perspectief zou kunnen laten gebeuren. Ik denk aan centra

Lindekens

voor jeugdzorg en preventie, waarin de verschillende sectoren op het terrein partners zijn. Het gaat hier niet om een nieuw op te richten instelling, maar om een partnership dat samenkomt op één plaats van waaruit wordt gewerkt aan gezamenlijke methodieken en een naadloze hulp. Een duidelijke en kindvriendelijke infrastructuur – dus ook een goed doordachte en leuk ogende architectuur – waar eerste en ambulante tweedelijns hulp samen kan komen.

Eén van de grote problemen die kinderen en hun ouders ondervinden, is de veelheid van plaatsen waar men zich kan of moet aanmelden in die grote zoektocht naar hulp. Het is een labyrint waar telkens weer een drempel moet worden overschreden. Zo blijkt bijvoorbeeld een jongere die met een hulpvraag naar een Centrum voor Algemeen Welzijnswerk is gestapt, een probleem te hebben waarbij psychische hulp, of sociale hulp via het OCMW, of beide nodig zijn. Als de jeugdwerking van al deze diensten zich in elkaars fysieke nabijheid bevindt op een plek waarvan jongeren weten waar ze terecht komen, dan is niet alleen de diagnose stellen makkelijker omdat er de facto een multidisciplinair team is dat voortdurend kan communiceren, maar dan vallen ook de tussenschotten zo goed als weg terwijl elke dienst toch zijn eigen werking en missie behoudt. De jongere moet geen nieuwe drempel over, want weet dat hij in het centrum hulp op maat vindt.

Een bijkomend voordeel is dat minder-kindgerichte diensten zoals het OCMW op die manier worden aangezet om vanuit een kindvriendelijke visie aan gezinsondersteuning te doen. Het centrum is een duidelijke gesprekspartner voor jeugdzorg en preventie. Vanuit al die segmenten zijn er reguliere lijnen naar de reguliere werking van de verschillende sectoren. Ook de laagdrempelige opvoedingsondersteuning zou daar zijn plek kunnen hebben, met antennes voor de meest kwetsbare wijken. Zo komen we tot een integraal en gecoördineerd geheel dat vanuit de positie van de jongere vertrekt, maar tegelijk ook lijnen trekt naar het gezin. Ik zie het zo een beetje als een grote groene tuin waarin een tuinman – de neutrale coördinator – ervoor zorgt dat alle verschillende bomen elkaar niet overschaduwen en waar al de verschillende plantjes hun juiste plek krijgen en de zorg die ze nodig hebben om te groeien, in plaats van tien verschillende tuinen waarin de plantjes steeds moeten worden herplant.

Opvoedingsondersteuning op een laagdrempelige en niet-stigmatiserende manier is van het grootste

belang voor preventie, maar ook in de diverse beleidsdomeinen kan aan preventie worden gewerkt. Huisvesting en wijkopbouw spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol, net als een ruimtelijke ordening die de ruimte respecteert die kinderen nodig hebben om evenwichtig op te groeien. Cultuur is voor jongeren bijzonder belangrijk. Het zou daarom nuttig zijn een duidelijkere missie voor de jeugd- en sportdiensten uit te bouwen. Ook op het vlak van cultuur denk ik aan een vrijplaats voor jongeren tussen 12 en 18 jaar, die tijdens de uren na schooltijd zou kunnen worden georganiseerd in de culturele centra of theaters, die op dat moment meestal leeg zijn. Het grote vervelmoment bij die leeftijdsgroep ligt immers vooral in die vroege avonden die ze alleen moeten zien door te komen, wanneer hun ouders nog aan het werk zijn.

Door in de jongerencultuurhuizen met gerichte projecten te werken, en ook in de moeilijkste wijken een uitdagend aanbod van de jongeren zelf op te bouwen in samenwerking met jeugdwerkers en kunstenaars, kan heel wat frustratie en opgekropte energie op een creatieve manier zijn uitweg vinden. Hier kan zich ook een nulde lijn ontwikkelen naar de jongeren. De JIP's zouden hier bijvoorbeeld hun plaats kunnen vinden. Eenzelfde methode, met name het openstellen van bestaande infrastructuur voor zingevende ontspanning, zou kunnen worden toegepast op het gebied van sport. De sportinfrastructuur van de gemeenten en van de scholen zou gericht en onder deskundige begeleiding kunnen worden gebruikt.

Investeren in dit soort preventie is investeren in een kindvriendelijke, positieve samenleving. Om helemaal positief te eindigen zou ik nogmaals willen herinneren aan de studie over de leefsituatie van kinderen, die twee jaar geleden door het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudieën werd voorgesteld, en waaruit blijkt dat bijna negen kinderen op tien graag naar school gaan en zich in hun gezin gelukkig of heel gelukkig voelen. Eén op tien is dat dus niet, en voor dat kind moeten we zorgen. We geven met onze gezamenlijke motie alvast een duidelijke aanzet voor de volgende vijf jaar. *(Applaus)*

De voorzitter : De heer Strackx heeft het woord.

De heer Felix Strackx *(Op de tribune)* : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, al duizenden jaren voeden mensen hun nakomelingen op. En al duizenden jaren gebeurt dit opvoedingsproces volgens hetzelfde principe, dat is gebaseerd op het grondbeginsel van de psychologie, namelijk het principe van beloning en straf. Gewenst gedrag wordt beloond, ongewenst gedrag wordt be-

Strackx

straft. (*Opmerkingen van mevrouw Trees Merckx-Van Goey*)

Op dat vrij simpele principe is elke opvoeding gebaseerd, zowel in het heden als in het verleden. Welk gedrag gewenst en ongewenst was, werd bepaald door de bestaande normen. Niet al deze normen zijn universeel : ze verschillen van cultuur tot cultuur en zijn onderhevig aan de tijdgeest. Ze zijn er wel altijd geweest en zullen altijd nodig zijn. Een individu dat alleen leeft op een onbewoond eiland heeft geen normen nodig, maar wie in de samenleving wil functioneren, moet zich aan de geldende normen houden. Welke deze normen zijn, wordt aangeleerd vanaf de geboorte door de ouders. Dit vormt de basis van het hele opvoedingsproces.

Minister Luc Martens : Beweert u nu dat normen enkel nodig zijn omwille van een omgeving, en niet vanuit de eigen roeping ? De mens staat toch ook in een relatie tot zichzelf.

De heer Felix Strackx : Het gaat hier om functioneren in de samenleving.

Op die manier werd en wordt de kunde tot opvoeden doorgegeven van generatie op generatie.

Er zijn natuurlijk altijd al individuen geweest op wie dit opvoedingsproces om de een of andere reden blijkbaar geen vat had, of waarbij het opvoedingsproces onvoldoende plaatsvond. Daar zijn vele redenen voor : extreme armoede, het leiden van een geïsoleerd bestaan of leven in de marginaliteit. Dit kan echter nooit de verklaring zijn voor het grote aantal jongeren in problematische opvoedingssituaties van de jongste tijd. De bijzondere jeugdzorg wordt de jongste jaren overspoeld met jongeren die evenzeer afkomstig zijn uit meer goede milieus, als uit de armere lagen van de bevolking. De comités kunnen de case-load niet meer aan, evenmin als de voorzieningen. Het is daarom van belang om eerst de oorzaken onder de loep te nemen.

Vooreerst is er het wegvallen of minstens het vervagen van de normen. Veel van de ouders van nu zijn zelf opgevoed in een alles-mag-en-alles-kan-klimaat, wat men zo mooi de anti-autoritaire opvoeding noemde. Ze ervaren nu de mislukking van dit idee-fixe en smeken als het ware om duidelijke normen die ze kunnen hanteren als leidraad voor de opvoeding van hun kinderen.

Ook de signalen die ze van de overheid krijgen, zijn zeer tegenstrijdig. Ouders die willen dat kinderen van de drugs afblijven, omdat dat gevaarlijk is en verboden moet blijven, horen in de media allerhande drugsprofeten verkondigen dat het allemaal geen kwaad kan. Bovendien kondigt de overheid een gedoogbeleid af. Wat moet een moderne ouder daarmee ? Kan men het de ouders kwalijk nemen dat ze het ook niet meer weten ? Hoe gaat een ouder ermee om dat een kind spelenderwijs omgaat met de modernste technologie, maar dat hij zelf niet meer mee kan ? Als een kind via het internet veel meer weet en veel beter op de hoogte is van wat reilt en zeilt in de wereld en het de ouder vierkant uitlacht, hoe kan men dan nog respect en gezag afdwingen ?

Want er zijn niet alleen kinderen die door hun ouders worden mishandeld, hetgeen natuurlijk ontoelaatbaar is. Er zijn ook ouders die door hun kinderen worden geterroriseerd. Veel kinderen worden rotverwend, niet zelden na een echtscheiding. Sommige ouders hebben de controle over hun kinderen compleet verloren. Mijn haren rijzen soms ten berge als ik hoor wat vaak hele jonge kinderen hun ouders allemaal naar het hoofd slingeren. Het zou dertig of veertig jaar geleden niet waar zijn geweest. Wellicht zou het herinvoeren van de ouderwetse oorveeg of het pak voor de broek al een heleboel problemen kunnen voorkomen. Maar dat mag vandaag de dag natuurlijk niet meer, want dat is ongetwijfeld in strijd met het kinderrechtenverdrag. Dat verdrag loopt als een rode draad door de beleidsnota. Nu heb ik op zichzelf met dat kinderrechtenverdrag geen enkel probleem. Het is een waardevol document, maar wie zijn gezond verstand gebruikt, heeft dat papiertje niet nodig.

We moeten toch opletten dat we niet overdrijven. Ik heb de indruk dat het kinderrechtenverdrag voor sommigen een echte fetisj is geworden. Soms gaat men wel erg ver in de interpretatie ervan. Het lijkt wel alsof kinderen altijd baas zijn. Men mag toch niet vergeten dat het nog kinderen zijn, dat ze nog niet beschikken over wat vroeger zo mooi de 'gave des onderscheids' heette, dat ze niet alles op de juiste manier kunnen inschatten, en dat ze niet correct kunnen beoordelen wat het beste voor hen is.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mag ik u vragen welke rondetafelconferentie u hebt bijgewoond, mijnheer Strackx ?

De heer Felix Strackx : U verwacht daar toch niet echt een antwoord op ?

Indien artikel 16 het recht op niet-inmenging in het privé-leven verkondigt, kan men dat op verschillende manieren interpreteren. Ik vind bijvoorbeeld niet dat hieruit het recht om hulpverlening te weigeren, moet worden afgeleid.

Men kan dagelijks vaststellen dat zeer veel ouders moeilijkheden ondervinden bij de opvoeding van hun kinderen en niet weten bij wie ze daarvoor te rade kunnen gaan. En dus werpen ze al hun kommer maar op de school, die alles maar moet oplossen. Maar de school kan onmogelijk de volledige opvoedkundige taak overnemen, zeker als er geen ondersteuning is van thuis uit. Leerkrachten die een leerling durven te straffen, krijgen dikwijls diezelfde avond al een scheldtelefoon van boze ouders. Hoeft het dan verbazing te wekken dat veel onderwijzers het ook niet meer zien zitten ?

Het is dus belangrijk dat de overheid zorgt voor duidelijke normen en zeker geen tegenstrijdige signalen de wereld instuurt of contraproductieve maatregelen neemt, zoals maar al te vaak gebeurt. Maar dan nog, zelfs als er duidelijke normen bestaan, moet er consequent worden opgetreden. Wanneer gewenst gedrag niet wordt beloond en ongewenst gedrag niet wordt bestraft, is opvoeden niet mogelijk, niet in het thuismilieu en niet in de samenleving. Men moet duidelijke normen stellen : dat mag en dat mag niet. Wie iets doet wat niet mag, wordt gestraft en de tolerantie is nul, dat is waar deze samenleving dringend nood aan heeft.

En we moeten toch ook durven zeggen dat zeer veel problemen terug te voeren zijn tot de culturele ontworteling. De commissie heeft daar zo een beetje omheen gedraaid als om een hete brij, terwijl verschillende deelnemers aan de ronde tafel er toch wel expliciet op hebben gewezen. Het is niet mogelijk in een bepaalde cultuur kinderen op te voeden volgens de normen van een cultuur die daar totaal van verschilt. Wanneer deze kinderen dan nog ondervinden dat die nieuwe cultuur zo laks is dat blijkbaar alles is toegelaten, ontsnappen ze aan welke vorm van opvoeding dan ook en zijn ze eigenlijk verloren voor de samenleving. Men moet goed beseffen waar men mee bezig is, en niet denken dat het over enkele generaties wel vanzelf zal verbeteren.

Als de commissie dus een beleidsnota aflevert – en ik kan getuigen dat hier zeer lang en zeer intens is aan gewerkt – dan moet toch altijd deze restrictie in gedachten worden gehouden : het is een nota die

is opgesteld door Vlamingen voor Vlamingen. Het is geen universele beleidsnota, die zomaar toepasbaar is op en extrapoleerbaar naar andere culturen.

De voorzitter : Mevrouw Becq heeft het woord.

Mevrouw Sonja Becq : U hebt gelijk, mijnheer Strackx, er moeten normen en grenzen zijn, maar normen kunnen evolueren. Ik moet eerlijk toegeven dat ik niet graag honderd jaar geleden had geleefd met de normen die nu aan de orde zijn.

De heer Felix Strackx : Normen zijn afhankelijk van de tijdgeest en verschillen ook cultureel.

Het is dus geen universele beleidsnota die men zomaar zou kunnen toepassen op of exporteren naar andere culturen. De maatregelen waarvan wij verwachten dat ze een effect ressorteren op onze jongeren, hebben niet noodzakelijk dit effect op jongeren van andere culturen die uit een ander milieu komen en een verschillende achtergrond, opvoeding, mentaliteit, godsdienst, enzovoort hebben.

De voorzitter : Mevrouw Merckx heeft het woord.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Mijnheer Strackx, wat bedoelt u precies met uw bewering dat de nota niet exporteerbaar is ? U bedoelt blijkbaar wel dat ze kan worden toegepast in Vlaanderen. Bedoelt u dat ze niet geldt voor Brussel ? Kan er geen debat over worden gevoerd met het Franstalig landsgedeelte ? Leeft het debat niet in heel Europa ? Mevrouw Lindekens heeft naar Groot-Brittannië en Frankrijk verwezen.

Met deze beleidsnota schuiven we een concept naar voren. Waarom zou dit niet universeel kunnen zijn ?

De heer Felix Strackx : Mevrouw Merckx, u bent altijd net iets te snel, want ik wou het net uitleggen.

Indien de nota dus pleit voor alternatieve straffen, dan mag dat toch niet zomaar worden veralgemeend. Alternatieve straffen zullen niet op iedereen hetzelfde effect hebben. Dat zal vooral afhangen van de ingesteldheid van de jongere. De confrontatie met het slachtoffer kan bij sommige jeugdige daders inderdaad een schokeffect teweegbrengen. Doorgewinterde, harde criminelen zullen er echter Siberisch koud bij blijven en er achteraf wellicht eens om lachen. In de meeste gevallen zullen echte straffen nodig blijven.

Strackx

De maatregelen die we voorstellen zullen een effect hebben op jongeren uit onze cultuur. Ik ben er echter helemaal niet van overtuigd dat ze een effect zullen hebben op mensen uit een andere cultuur.

De voorzitter : Mevrouw Dua heeft het woord.

Mevrouw Vera Dua : Mijnheer Strackx, ik was niet aanwezig tijdens de rondetafelgesprekken. Ik volg dit debat dus als een geïnteresseerde collega. Als na het lange werk in de commissie uw conclusies zijn dat de jongeren op tijd een oorveeg of een pak slaag moeten krijgen en dat de andere culturen – u doelt allicht op de migranten – heel hard moeten worden aangepakt, dan vind ik dat de waardigheid van het parlement wordt aangetast. Dit is schandelijk. *(Opmerkingen van de heer Pieter Huybrechts)*

De heer Felix Strackx : Mevrouw Dua, u interpreteert de zaak wel op een heel eigenaardige manier. Ik beweer enkel dat men geen universele maatregelen kan nemen voor alle jongeren uit de hele wereld en uit alle culturen. De nota kan wel van toepassing zijn bij ons.

De voorzitter : Minister Martens heeft het woord.

Minister Luc Martens : Mijnheer Strackx, u ontwikkelt wel een eigenaardige gedachtegang als u een breuklijn hanteert naargelang iemand tot de ene of andere cultuur zou behoren. Dit leidt tot een a-priorisme waarbij iets voor de enen wel een heilzame werking zou hebben en voor de anderen niet. Dit is fundamenteel onrechtvaardig, en het getuigt van hoogmoed ten aanzien van onze mogelijkheden en een misprijzen ten aanzien van de anderen. Uw bewering wordt door geen enkel feit onderbouwd, en is het parlement onwaardig. *(Applaus)*

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mijnheer Strackx, u doet net alsof we kiezen voor één alternatieve maatregel en één verplichte bemiddeling tussen slachtoffer en dader. Dat klopt niet. We zeggen toch dat er een differentiatie nodig is. Ik denk dat de mensen op het terrein goed weten wanneer ze kunnen overgaan tot een confrontatie tussen slachtoffer en dader en tot bemiddeling. Zij doen dit enkel indien het zinvol is, maar ze doen dit niet verplicht bij iedereen.

De heer Felix Strackx : Ik kom daar dadelijk nog op terug, mevrouw Ceysens. Ik ben ervan overtuigd dat in de meeste gevallen echte straffen nodig blijven, niet in het minst ter bescherming van de samenleving. Ik denk hier meer bepaald aan drilstraffen die in de Verenigde Staten de recidive drastisch hebben verminderd. *(Rumoer)*

Mevrouw Vera Dua : Ik heb medelijden met uw kinderen. *(Opmerkingen van de heer Pieter Huybrechts)*

De heer Felix Strackx : Ook in Nederland zou men blijkbaar in de richting van drilstraffen willen gaan. Het is maar een voorbeeld.

Tegenover het grootste probleem in de bijzondere jeugdzorg, namelijk dat van de bijzonder verontwaardigende jeugddelinquentie, die zowel in frequentie als in de ernst van de gepleegde feiten steeds toeneemt, worden in de beleidsnota slechts de alternatieve afhandelingsvormen gesteld. Alleen al in Brussel worden jaarlijks 18.000 misdrijven gepleegd door jongeren. Mevrouw Merckx, die zijn veelal van niet-Europese afkomst. *(Rumoer)*

Op een probleem van dergelijke omvang moet de samenleving een gepast antwoord bieden. We moeten daarbij niet naïef zijn. Leden van drugsdealende bendes in onze hoofdstad imponeren we echt niet met herstelbemiddeling, met gemeenschapsdienst, met allerhande leerprojecten of met een voettocht naar Scherpenheuvel.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : U meent dus dat wij naïef zijn als we al die jongeren niet gewoon oppakken, opsluiten en dus weghalen van de straat ? Dat is volgens u de enig geldende oplossing.

Ik denk eerder dat het van een grote naïviteit getuigt de jongeren te isoleren en hen voor de dikwijls onderliggende problemen, die vaak met de situatie en de omgeving hebben te maken, geen perspectief van oplossing te bieden, maar om hen gewoon in gevangnissen op te sluiten. Ik stel mij de vraag wie er dan naïef is.

De heer Felix Strackx : Ik weet dat dit uw stokpaardje is, mevrouw Merckx. Een spreekwoord zegt dat zachte heelmesters stinkende wonden maken. Ik denk dat dit hier zeer toepasselijk is. Harde criminaliteit kan men niet aanpakken met zachte remedies.

De voorzitter : Mevrouw Ceysens heeft het woord. Ik neem aan dat de spreker dan zijn standpunt –

Voorzitter

ook al zijn we het er niet mee eens – verder kan uitzetten.

Mevrouw Patricia Ceysens : Mijnheer Strackx, u laat uitschijnen alsof er in de motie enkel sprake is van een alternatieve straf. U weet heel goed dat volgens de motie ook het bestaande aanbod geëvalueerd en verfijnd zal moeten worden. Wij hebben hier niet gezegd dat de gesloten instellingen moeten verdwijnen, maar wel dat de opvoeders niet moeten worden vervangen door cipiërs. Daar bent u het wellicht niet mee eens.

De voorzitter : De heer Strackx heeft het woord.

De heer Felix Strackx : Kinderrechtenverdrag of niet, hier zal enkel een harde aanpak vruchten afwerpen. (*Rumoer*)

Door misdadigers bij het begin van hun carrière onmiddellijk streng te bestraffen, kan de criminaliteit drastisch worden teruggedrukt. Door een moordenaar, overvaller, bendelid, sadist of zelfs seksuele geweldenaar reeds op jeugdige leeftijd te identificeren en ondubbelzinnig aan te pakken kan men tientallen misdaden voorkomen.

In geval van moord, doodslag of recidive inzake drugshandel en bendevoering moet de leeftijd van 16 jaar uit artikel 38 van de wet op de jeugdbescherming worden verlaagd tot 13 jaar. Buiten deze categorieën blijven we erbij dat minderjarigen niet thuisshoren in de klassieke gevangenis. De strafafhandeling moet plaatsvinden in specifieke jeugdstrafinrichtingen.

De Vlaamse Gemeenschap zou hierbij het voortouw kunnen nemen. Ik betreur daarom dat de beleidsnota volledig voorbijgaat aan het meest dringende en belangrijke probleem in de bijzondere jeugdzorg, namelijk het nijpend en structureel tekort aan plaatsen in gesloten instellingen. Ik vind niet, mevrouw Ceysens, dat men hier nog moet schrijven dat men dit nog zal evalueren. Het is duidelijk dat het bestaande aanbod schromelijk onvoldoende is. Ik zie niet goed in wat daar nog aan moet worden geëvalueerd. Men klaagt hier reeds jaar en dag over.

Nochtans wordt in de nota ook de bescherming van de samenleving vermeld. Wegens plaatsgebrek kan die bescherming vandaag niet worden gegarandeerd. De opstellers van de nota laten een kans liggen om aan te dringen op een snelle en gevoelige uitbreiding van de capaciteit.

Samenvattend kan worden gezegd dat in de beleidsnota op zich behartigenswaardige zaken staan. Ik wil hem dan ook zeker niet afbreken. Er is in een positieve sfeer bijzonder lang en intensief aan gewerkt. Omzeggens elk woord van de nota werd gewikt en gewogen. Het bijzonder summier antwoord op de omgang met jeugddelinquentie en de preventie ervan, geeft het geheel toch een zwakke en een beetje een naïeve indruk. Persoonlijk betreurt ik de gemiste kans. (*Applaus bij het VB*)

De voorzitter : De heer Van Vaerenbergh heeft het woord.

De heer Etienne Van Vaerenbergh (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, de jongste jaren is er bijzonder veel aandacht geschonken aan jongeren en kinderen. Kinderen zijn personen met eigen rechten en behoeften; ze eisen met recht en reden hun plaats op. Deze evolutie is mondiaal. Bijna tweehonderd landen hebben het Verdrag voor de Rechten van het Kind reeds geratificeerd. De Volksunie juicht dit toe. De ratificatie van dit verdrag mag niet zonder gevolgen blijven. Ook het Vlaams Parlement moet een actief kinderen- en jongerenbeleid voeren, in de geest van dit verdrag. Dat laatste kan niet voldoende worden benadrukt.

De oplossing voor de problemen waarmee jongeren worden geconfronteerd, zijn niet altijd te vinden in de bijzondere jeugdzorg of in de bestaande hulpverlening. De maatschappelijke evoluties brengen veranderingen met zich mee die een aangepast beleid en inspanningen op verschillende terreinen vergen. Zoals we voor de aanpak van de armoedeproblematiek voor een integrale benadering hebben gekozen, verdient ook het jongerenbeleid de aandacht van alle sectoren. Ik denk dat ook dit niet voldoende kan worden benadrukt. De Volksunie hoopt dat het debat over de bijzondere jeugdzorg zal worden beschouwd als een denkkader voor dit parlement en vooral ook voor de regering. Ik had zelf de debatten intensiever willen bijwonen, maar andere engagementen hebben dat verhinderd.

De goede uitbouw van de bijzondere jeugdzorg is belangrijk. Maar de Volksunie is ook van oordeel dat iedereen recht heeft op een kwaliteitsvol leven. Bepaalde factoren kunnen ervoor zorgen dat mensen – en vooral jongeren, waarover we het hier hebben – er niet in slagen om dat recht uit te oefenen. Het is de taak van ons allen om het welzijn van alle leden van de maatschappij te garanderen; waar nodig moeten we hulp bieden. De overheid

Van Vaerenbergh

moet kunnen ingrijpen als bepaalde rechten worden bedreigd of riskeren ingeperkt te worden.

Het groeiende onveiligheidsgevoel wordt mede veroorzaakt door het tekortschieten van de sector van de bijzondere jeugdzorg. Door gebrek aan middelen slaagt men er niet altijd in om in te grijpen waar nodig. Dat leidt tot stigmatisatie van probleemjongeren en een slecht imago van de sector. Door grondig te investeren in het opsporen en verhelpen van probleemgedrag bij jongeren kan men een stuk van het onveiligheidsgevoel wegnemen. Iedereen is daarbij gebaat.

Ik wil nog een aantal belangrijke zaken beklemtonen. Ten eerste moet men vertrekken vanuit het recht op hulpverlening. Men ging tot vandaag teveel uit van de situatie van de hulpverlener, terwijl het de hulpvrager is die centraal moet staan. Daarvoor is echter een mentaliteitswijziging nodig.

Ten tweede is tijdens het debat over de bijzondere jeugdzorg gebleken dat er een gebrek is aan een grondige kennis van de sector. Er is een gebrek aan een algemene visie, wat leidt tot een onvoldoende gecoördineerd beleid. Om dit beleid te verbeteren, is er nood aan een geïntegreerde aanpak, een multidimensionale screening en een multidimensionale diagnose. Een dergelijke aanpak impliceert een grondige hervorming van de sector. Daarvoor moeten voldoende middelen ter beschikking worden gesteld. 'Door onderdelen van de bijzondere jeugdzorg anders te organiseren lossen we de problemen niet zomaar op. De overheid moet erkennen dat er meer middelen en mogelijkheden nodig zijn om de expansie van problemen in bedwang te houden en hulpverleners een eerlijke kans te geven', aldus een spreker uit het veld. Dit betekent ook dat het hulpverleningsaanbod voldoende gedifferentieerd en kwantitatief voldoende aanwezig moet zijn.

Een heikel punt blijft het overleg met de federale overheid. Het beleid van beide overheden moet op elkaar worden afgestemd. Het jeugdsanctierecht dat federaal wordt uitgewerkt, is een heel belangrijke schakel om de hervorming van de bijzondere jeugdzorg te doen slagen. De wetgeving over de bijzondere jeugdzorg is grotendeels een federale bevoegdheid die door de gemeenschappen moet worden uitgevoerd.

We moeten dus trachten op verschillende domeinen en domeinoverschrijdend te werken. Zowel een versterking van de preventie als van het hulpverleningsaanbod zijn van belang. Daarom kan dit

debat niet los worden gezien van de belendende sectoren.

In de filosofie van het integrale federalisme moeten we oog hebben voor de organisatie van de hulpverlening op elk niveau. We moeten aandacht besteden aan de taken op bestuursniveau, gemeentelijk niveau en gemeenschapsniveau. We moeten met andere woorden zorgen voor de juiste hulpverlening op het juiste niveau.

Samenvattend onderstreept de Volksunie het belang van een Vlaams beleid. Een eerste stap is alvast de defederalisering van justitie. De bijzondere jeugdzorg moet worden gedragen door het algemeen beleid. Het moet dan ook een prioriteit worden van de volgende regering. Tot slot moeten daarvoor de nodige middelen worden vrijgemaakt. Pas dan kan hiervan echt werk worden gemaakt. *(Applaus)*

De voorzitter : Mevrouw Van Den Heuvel heeft het woord.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, dit debat is de afronding van een periode waarin heel intens werd gewerkt, niet in het minst door de mensen uit de sector. Ze hebben veel tijd vrijgemaakt en waren bereid hun ideeën te uiten tijdens rondetafelgesprekken. Die ideeën werden op een uitstekende manier door de heer Berx aangeboden aan een goede voorzitter en twee goede verslaggevers, die hard hebben gewerkt. Ik wil dat niet onder stoelen of banken steken.

Uiteraard hebben we een poging gedaan om mee te werken. We zullen dat in de toekomst blijven doen. Het grote werk werd wel al geleverd. De basis is gelegd, maar hier moet natuurlijk een vervolg op komen. Ik zal straks besluiten met het overlopen van de nodige budgetten, en ik zal ook meedelen welke bedragen momenteel worden uitgetrokken. Ik zal daar vervolgens een aantal conclusies uit trekken.

Vooreerst wil ik enkele beschouwingen maken over de maatschappelijke samenhang en de jeugd van tegenwoordig, zoals dat wel eens wordt gezegd. We worden geconfronteerd met een paradox. Enerzijds evolueren we naar steeds meer individualisme en een verharde samenleving. Daartegenover staat de toenemende roep om meer zorg- en hulpverlening. Is dat houdbaar? Hoelang kunnen we hierin blijven volharden? Moeten we niet eens een andere analyse maken?

Van Den Heuvel

In de maatschappelijke beleidsnota staat het volgende : 'De bijzondere jeugdzorg is ingebed in een context van globale maatschappelijke evoluties, zoals de demografische ontwikkeling, de dalende stabiliteit van gezins- en andere leefpatronen, de druk van de prestatimaatschappij, de dualisering van de samenleving en processen van maatschappelijke uitsluiting'.

De VZW Jongerenbegeleiding heeft na het laatste debat nog een aantal opmerkelijke dingen verwoord in een nota. Ze verwijst onder meer naar maatschappelijke factoren zoals uitsluiting, een samenleving met twee snelheden, emotioneel ontwortelde jongeren die een destructief recht opbouwen, een stress-samenleving gebaseerd op grenzeloze prestatie- en consumptiedrang, de bakermat voor de ons allen bedreigende agressie en intolerantie – we hebben daar zonet een voorbeeld van gezien – en de rijke maar onverdraagzame samenleving.

Ook andere mensen, onder meer de heer van Tielt van Oikonde, criminoloog en psycholoog, heeft hier vroeger al een aantal zaken over gezegd. Hij zegt dat de welzijnssector steeds meer signalen krijgt dat ook hij de maatschappelijke problemen niet kan oplossen. Ook voor die sector wordt het elke dag duidelijker dat de excessieve welvaart van vandaag – we moeten consumeren om te blijven concurreren – actief onwelzijn aan het produceren is. Het ongenoegen, de onvrede, de onmacht en de onverdraagzaamheid tussen de mensen nemen toe.

Cruciale evenwichten komen in het gedrang in de natuur, maar ook in de mens zelf. De mens is tegelijk ego en socio, maar het sociale bindweefsel is zo verschaald dat er veel meer alleenstaanden dan alleenwonenden zijn. Mensen worden steeds meer op zichzelf teruggeworpen. Kleuters, jongeren en volwassenen zijn wanhopig op zoek naar nestwarmte en de zin van het bestaan. Mevrouw Ceyens had het daarnet over het individuele, over het opvoeden van mannen en vrouwen. Ik denk echter dat we hier te maken hebben met een maatschappelijk fenomeen, dat veel minder individueel te duiden is. Het welzijnswerk of de hulpverleningswereld zouden al deze problemen dan moeten kunnen oplossen.

Alleen kunnen welzijnswerkers uiteraard nooit die ontsprende samenleving op de rails houden. Heel wat problemen vloeien voort uit die ongezonde contexten en kunnen uiteraard alleen worden opgelost als er wordt gesleuteld aan de basisprincipes

van onze samenleving. Eigenlijk hebben we die analyse niet gemaakt. Hoe lang zullen we de mythe in het leven houden dat we in de beste der werelden wonen en dat gediplomeerd personeel klaarstaat om, soms aan een gunsttarief, eventuele ongemakken en toevallige aberraties vakkundig weg te werken ? Hoelang kunnen we volhouden dat aan alles kan worden gesleuteld, zolang er maar niet wordt geraakt aan ons economisch systeem ?

Tot zover de woorden van de heer van Tielt van Oikonde. Wat is ons antwoord daarop, geachte leden ? Helaas vinden we hiervan geen spoor terug in de nota's. Dat was weliswaar niet de opdracht, maar toch zullen we hierop een antwoord moeten formuleren en terzake plannen moeten maken. Wel bestaan er andere plannen : de veiligheidsplannen, waarover ik het even wil hebben.

In De Standaard van dit weekend maakte de Leuvense criminoloog Fijnaut een vergelijking tussen de veiligheidsplannen van een aantal partijen. Ook het veiligheidsplan van het Vlaams Blok kwam aan bod. De professor omschrijft dit als griezelig. Ik kan dat begrijpen. Ik citeer de heer Fijnaut : 'Het getuigt van een autoritaire mentaliteit, van een repressieve samenleving die berust op confrontatie, conflict en uitsluiting.' Dat werd net nog maar eens bewezen. Mooier kan men het eigenlijk niet samenvatten. Het is dan ook helemaal niet opmerkelijk dat het Vlaams Blok hier niet op de proppen komt met aanbevelingen voor jeugdzorg. Het heeft terzake geen nota opgesteld. Het veroorlooft zich alleen om de intolerantie die het propageert, hier nog maar eens te etaleren. Ik vind dat geen stijl hebben. Hier valt dit wellicht niet te vermijden, maar erger is natuurlijk dat dit nog veel verder wordt verspreid.

Het plan van het Vlaams Blok draait vooral om drugsdelicten en jongerencriminaliteit. Ook anderen hebben het over jeugdcriminaliteit, dat moeten we toegeven. Ook wij onderkennen problemen inzake criminaliteit en jongeren. Maar we gaan toch niet alle veiligheidsproblemen toeschrijven aan jongeren, of het veiligheidsdebat daartoe reduceren ? Ik heb soms de indruk dat dit toch gebeurt. Ook Agalev vindt dat er nood is aan een duidelijke reactie op normovertreding. We steunen dus een evolutie naar de invoering van een herstelrecht. Maar als jongeren strafwaardig zijn, dan moeten daar ook duidelijke rechten tegenover staan. Jeugdsanctierecht moet bewaakt blijven. We vrezen dat het anders repressief zal worden ingevuld, zeker als we de negatieve maatschappelijke context inzake jongeren in ogenschouw nemen.

Van Den Heuvel

Kwetsbare jongeren hebben geregeld negatieve confrontaties met verscheidene instellingen, zoals de school, justitie en de arbeidsmarkt. Botsingen met de politie zijn vaak doorslaggevend en lokken nogal eens een neerwaartse spiraal van marginalisering uit. Daarom moet er uiterst omzichtig worden omgesprongen met de uitbouw van dat jeugd-sanctierecht. In de huidige maatschappelijke omstandigheden moeten we erover waken dat niet alleen dat repressieve onderdeel wordt uitgevoerd.

Verder is het een illusie dat camera's in de buurt van cafés, allerhande veiligheidscontracten of meer hulpverlening het onveiligheidsprobleem in onze samenleving kunnen oplossen. Ik ben ervan overtuigd dat een groot gedeelte van het onveiligheidsgevoel in ons hoofd zit. Wat we nodig hebben, is een cultuur die niet langer zweert bij de autonomie van het individu, maar gericht is op ontmoeting. De beveiligingsmaatschappij waarvoor we allemaal warm aan het lopen zijn, zal ieder van ons confronteren met meer agressie. Te vaak dromen we dat we door agressievelingen kort te houden de agressie intomen. Fout. Enkel de frustratie wegnemen helpt. Mensen mogelijkheden bieden, onverdiend vertrouwen geven, dat haalt iets uit. Het blijft dus de overtuiging van onze fractie dat een gestructureerde sociale politiek op termijn meer uithaalt dan een agressieve aanpak met meer Rambo-toestanden en controles op elke straathoek.

Ik wil het ook hebben over een aantal accenten die mijn fractie met deze nota wil leggen. Ik denk dat mijn inleiding duidelijk zal maken dat we een pleidooi houden voor een inclusief beleid. Er is behoefte aan structurele maatregelen, zodat gezinnen een uitweg hebben uit de negatieve spiraal van maatschappelijke kwetsbaarheid. We denken dan aan maatregelen met impact op werkgelegenheid, woonzekerheid, woonorganisatie, onderwijs, gezondheidszorg, enzovoort. Naast die structurele maatregelen moet er ook preventieve en opvoedingsondersteuning komen. Bij die preventie wil ik even stilstaan.

Preventie moet worden geënt op die twee primaire basisprincipes, maar daarnaast is het nodig dat we de doelgroep over wie het uiteindelijk gaat, ook bij de preventie betrekken. Hoe problematisch zijn bepaalde situaties voor jongeren zelf? We moeten die vraag durven te stellen. Ons voorstel om een raamdecreet algemene preventie uit te werken, nodigt uit om in dialoog te treden met jongeren zelf.

We zullen dat moeten doen. Het blijkt immers dat preventieve acties die jongeren als problematisch bestempelen, zoals drugspreventie of preventie van geweld op school, nogal eens stigmatiserend zijn voor jongeren. De meest kwetsbare jongeren zijn daar uiteraard de grootste slachtoffers van. Daarom moet preventie gericht zijn op positieve boodschappen en op het vergroten van de handelingsruimte van jongeren.

Opvallend is toch dat problemen van of met jongeren meteen door volwassenen in een preventiecampagne worden vertaald, zonder jongeren daarbij te horen. Jongeren achteraf betrekken, is een schijnvertoning. Jongeren moeten mee de agenda bepalen: het thema van een preventieve actie. We moeten daar geschikte inspraakkanalen voor ontwikkelen.

Verder zal de overheid uiteraard moeten investeren in toegankelijke eerstelijns hulpverlening voor jongeren. Het blijft een probleem dat ze niet kunnen beschikken over laagdrempelige initiatieven, waar ze op hun initiatief in de eerste lijn terecht kunnen en die direct aansluiten bij hun leefwereld.

Het tweede accent is het volgende: wat is een problematische opvoedings- of leersituatie? We bevelen aan dat een werkgroep duidelijk en verifieerbaar omschrijft wat problematische opvoedings- en leersituaties voor jongeren zijn, en welke schendingen van hun provisie- of protectierechten aanleiding kunnen geven tot dwingend maatschappelijk optreden. Ook hier kunnen we misschien op zoek gaan naar een manier om jongeren te betrekken bij een omschrijving van die situaties.

Ik wil er nogmaals op wijzen dat dit een zeer delicate opdracht is, want dit is in het slechtste geval zeer alarmerend. We moeten dat dus bewaken. Bovendien zal deze werkgroep moeten afwegen of niet veeleer maatschappelijke verandering is gewenst in plaats van een individuele aanpak van de jongere.

Ik geef een voorbeeld. Alhoewel de overheid verplicht is om accuraat tussenbeide te komen in gezinssituaties waar de rechten van het kind worden geschonden, kan het niet zijn dat financiële of materiële redenen aan de basis liggen van de beslissing om een kind te plaatsen. Een armoedesituatie moet worden opgeheven. Dat is het enige antwoord. Ik twijfel er niet aan dat de hier aanwezigen het daarmee eens zijn, alleen nemen we niet altijd de juiste beslissingen om dat ook effectief te doen.

Van Den Heuvel

Een vierde accent wil ik leggen op de organisatie van de hulpverlening. Ik sta helemaal achter het pleidooi voor een differentiatie van werkvormen en een flexibelere afstemming op specifieke doelgroepen.

Ik wil verder even stilstaan bij de migranten in de bijzondere jeugdzorg. Vele allochtone jongeren dreigen gemarginaliseerd te worden en in een geïsoleerde positie te komen, afgesneden van hun eigen achtergrond en van de Belgische samenleving. Ik weet dat migranten goed tot oververtegenwoordigd zijn in gemeenschapsinstellingen. Dit kan erop wijzen dat ze meer problemen hebben of veroorzaken dan autochtone jongeren, of dat ze sneller en vaker worden gepakt.

Het kan ook op wijzen op een gebrekkige toegankelijkheid van andere jeugdzorgvoorzieningen. Een aantal jaren geleden werd een beperkt onderzoek uitgevoerd door het provinciaal migrantenoverleg in opdracht van de stichting Welzijnszorg van de provincie Antwerpen. Daaruit bleek dat de methodiek van de vele bestaande voorzieningen weinig gericht is op hulpverlening aan allochtonen. Leren omgaan met diversiteit is de opdracht. De maatschappelijke erkenning dat allochtone jongeren door hun migratie in een specifieke situatie leven, impliceert een specifieke aanpak. Dit is een belangrijke opdracht voor de hulpverleningswereld.

Er is bovendien een schrijnend tekort aan allochtone opvoeders. In Mol is zowat een bewoner op drie een migrantenjongere. Er is echter niet een opvoeder die zelf migrant is. Dit is een bijzonder ongelukkige situatie.

We pleiten er enerzijds voor om in de bestaande voorzieningen, meer dan nu het geval is, aangepaste voorzieningen te ontwikkelen, waardoor ze beter zijn uitgerust voor hulpverlening aan allochtonen. Anderzijds pleiten we voor een flankerend onderwijsbeleid waardoor meer migrantenjongeren studies in de sociale sector aanvatten en waardoor meer rekening kan worden gehouden met culturele eigenheid in de hulpverlening. Voor ons is een multiculturele samenleving niet iets waar we naar streven. Het is een te beheren realiteit, wat men er ook over zegt.

Asielzoekers, niet-begeleide minderjarigen, jongeren met een eerste drugsdelict of jongeren waarop men in andere hulpverleningsvormen is uitgeke-

ken, horen niet thuis in een gesloten gemeenschapsinstelling. Dit is een vijfde accent.

Het voorlaatste punt gaat over de strategische planning. De nota is geschreven voor jongeren. Voor hen doen we deze aanbevelingen. In februari organiseerde de minister het congres '14-18', waarop ik jammer genoeg niet aanwezig kon zijn. Ik heb gelezen dat het een succes was. Een van de slotconclusies was echter niet zo prettig, namelijk: 'Er is geen jeugdbeleid.' Waarschijnlijk bedoelden men niet dat er niets voor jongeren gebeurde, maar wel dat er geen coherente visie was ontwikkeld. Professor Wildemeersch pleitte ervoor een minister van Jeugd aan te stellen, maar ik neem die redenering niet over. Wel zouden we alle voordeel hebben bij een strategisch plan voor jongeren.

Dit is een uitbreiding van wat er in de nota staat. Een strategisch plan voor jongeren moet gelijktijdig met de aanpassingen in de bijzondere jeugdzorg worden doorgevoerd. Het moet de bijzondere en algemene jeugdzorg overstijgen. De administratie Planning en Statistiek heeft de methodologie van het strategisch plan ontwikkeld. Deze methode kan worden toegepast om de krachtlijnen van het Vlaams beleid ten aanzien van jongeren te ontwikkelen. Met het kinderrechtenverdrag als bewaker van hun rechten wordt een duidelijke missie en visie omschreven die zich vertaalt in kernopdrachten.

We kunnen op deze wijze voor het eerst een gezamenlijke oefening maken voor de ontwikkeling van een vernieuwde kindvisie in deze samenleving. We kunnen met alle democratische krachten een eigentijdse en pedagogische visie ontwikkelen voor kinderen, waardoor we blok kunnen vormen tegen ondemocratische visies en pedagogisch onverantwoorde benaderingen van kinderen. U zult het met me eens zijn dat de toepassing van die kindvisie nog steeds in haar kinderschoenen staat en dat het nodig is een groot aantal initiatieven bij elkaar te plaatsen en te coördineren. Daarvoor lijkt strategische planning aangewezen.

Een laatste maar niet onbelangrijk punt handelt over het budget dat zal moeten worden uitgetrokken voor de uitvoering van de voorliggende aanbevelingen. We zullen een politieke keuze moeten maken. Er werd berekend dat de sector nood heeft aan 1,2 miljard frank. Ik trek dat cijfer niet in twijfel en ga er dan ook van uit dat we in de begroting van 2000 een extra bedrag van 1,2 miljard frank zullen inschrijven.

Van Den Heuvel

Maar wordt inderdaad de politieke keuze gemaakt om voldoende middelen in te schrijven in de budgetten voor de volgende jaren ? Dat het enigszins wordt gespreid is nog tolereerbaar, maar we kunnen ons niet veroorloven om geen duidelijke politieke keuze te maken, ook wat betreft de middelen. De wijze waarop de middelen werden berekend, stelt me teleur. Voor preventie in het algemeen welzijnswerk is slechts 58 miljoen frank uitgetrokken. De link naar verdergaande preventie en naar het bedrag van 1,2 miljard frank wordt niet gelegd.

Het is goed dat er extra aandacht gaat naar preventie in het algemeen welzijnswerk. We kunnen echter niet de hele preventieopdracht overlaten aan dat algemeen welzijnswerk alleen. Waar zitten de andere sectoren, zoals Kind en Gezin ? Er zijn nog vele belendende sectoren die de preventieopdracht moeten kunnen waarmaken. Ze kunnen dat natuurlijk voor een stuk al binnen hun huidige opdracht, door een gedeeltelijke heroriëntering. Ik ben er echter van overtuigd dat preventieve maatregelen meer middelen zullen vragen.

De voorzitter : Mevrouw Merckx heeft het woord.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Juist inzake preventie willen we werken met een algemene visie en een betere coördinatie. Dat is een van de punten waarover we een overleg wensen met het federale niveau. We gaan ervan uit dat bij de toekomstige sturing van budgetten voor preventie kan worden ingebracht wat nu heel versnipperd naar de gemeenten gaat via preventiecontracten veiligheidscontracten en samenlevingscontracten. Daar is immers telkens uitdrukkelijk een preventieopdracht in opgenomen.

Het kostenplaatje in de bijlage geeft een zekere indicatie van wat in het debat zelf naar voren is gekomen. Bij de opmaak van de begroting zal dit echter nog moeten worden verfijnd en gefaseerd. Toch is de vraag van de hele commissie dat we op het moment van het debat over deze informatie zouden beschikken.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Ik vind het bijzonder nuttig over die informatie te kunnen beschikken, omdat dit de discussie verruimt tot de kansen die we moeten nemen en krijgen om het ook daadwerkelijk uit te voeren. Het uur van de waarheid zal de begrotingsaanpassing van 1999 zijn, die – naar ik hoop – een duidelijk antwoord zal geven op de dringende en dwingende vraag naar voorzieningen. In welke richting wij uiteindelijk zullen evolu-

eren en in welke mate wij het menen met deze aanbevelingen, zal nog sterker blijken in de begroting van 2000.

Tot besluit wens ik te zeggen dat over de verschillende sectoren heen heel hard is gewerkt. We hebben elkaar duidelijk gevonden, en dit moet worden voortgezet. Ik haal nog even Frans Lammertijn aan, die zegt dat wij een maatschappij zijn op zoek naar nieuwe vormen van sociale bescherming. Sociale voorzieningen moeten meer worden afgestemd op de diversiteit van de sociale en/of individuele hindernissen waarmee mensen te maken hebben. Positief aan het individualiseringsproces waarin wij volop zitten en waarvan we misschien te veel de nadelen in de verf hebben gezet, is een veel grotere vrijheid en het surplus aan kansen en mogelijkheden tot zelfontplooiing. Ook de verzelfstandiging van jongeren is volgens Lammertijn positief.

Maar individualisering maakt het zich voordoen van problematische gebeurtenissen tot een individueel te beleven gebeurtenis. Zij worden hierdoor des te problematischer. Individuen worden ook gescheiden van traditionele ondersteuningsnetwerken. Lammertijn besluit als volgt : 'Een modern en jong leven leiden, is moeilijk'. Laten wij dan ook een bijzondere zorg aan de dag leggen voor kinderen en jongeren. (*Applaus*)

De voorzitter : Mevrouw Helsen heeft het woord.

Mevrouw Kathleen Helsen (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, deze morgen werd de interventie van onze fractie reeds ingeleid door mevrouw Becq. Het is uiteraard niet mijn bedoeling dit hier nog eens te herhalen.

Ik wens in de eerste plaats een woord van dank te richten aan alle mensen die onze denkpistes en besprekingen hebben gestoffeerd. Ik denk bijvoorbeeld aan de mensen die op de hoorzittingen aanwezig waren en waarvan er hier vandaag trouwens een aantal opnieuw aanwezig is. Ik denk in het bijzonder aan de heer Berx die het hele proces professioneel heeft begeleid.

Mevrouw Becq heeft reeds een drietal elementen besproken. Ook ik zal drie punten aanhalen die onze fractie prioritair beschouwt.

Het eerste punt dat ik hier wens te bespreken, is dat van de preventie. Onze fractie is ervan overtuigd dat er nood is aan een gezamenlijk preventiebeleid inzake jeugd. Momenteel wordt er op ver-

Helsen

schillende manieren preventief gewerkt. Preventie is een zeer ruim begrip. Elke goede hulpverlening kan zelfs worden beschouwd als preventie. Een verbeterd hulpverleningsaanbod voorkomt uitval. Preventie beperkt zich evenwel niet tot de sector van de bijzondere jeugdzorg. Ook binnen onderwijs, het algemeen welzijnswerk en de culturele sector worden initiatieven genomen die gericht zijn op het voorkomen, het uit de weg werken en het neutraliseren van factoren die op een systematische manier hinderlijk zijn voor de ontplooiing van jongeren.

Het aanbod inzake preventie of, beter gezegd, de verschillende initiatieven die worden genomen, zijn vandaag bijzonder versnipperd. Er is een groot gebrek aan systematische samenwerking en er is geen afstemming tussen de verschillende sectoren en niveaus. Er is duidelijk nood aan een preventiebeleid waarbinnen een samenwerking kan worden opgezet met respect voor de positie en de methodiek van alle betrokken actoren. Daarvoor is een conceptueel kader nodig voor iedere instantie die werkt met jeugd. Een raamdecreet inzake algemene preventie waarin het conceptueel kader wordt bepaald, zoals voorgesteld in de motie, is voor ons dan ook een prioriteit. Vanuit eenzelfde conceptueel kader kan worden gewerkt aan de definiëring van het begrip preventie en aan de invulling van de onderscheiden preventiestrategieën.

Gezien de huidige chaotische situatie op het veld is het noodzakelijk dat elke sector of voorziening zich duidelijk profileert en positioneert. De bijzondere jeugdzorg is slechts één van de actoren. Elke voorziening dient duidelijk te kunnen aangeven wat zij, bij wie en op welke wijze, met een preventieve werking wil realiseren. Overlappingsen en leemtes moeten worden weggewerkt. Wil men een efficiënte en kwaliteitsvolle preventie uitbouwen inzake jeugd, dan zullen samenwerkingsafspraken moeten worden gemaakt en zal een integrale aanpak moeten worden vooropgesteld.

Tot slot wens ik ook duidelijk te stellen dat preventie niet los van andere beleidsdomeinen kan worden gezien. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan tewerkstelling, huisvesting en ruimtelijke ordening. Onze fractie wil tevens de krijtlijnen voor hulpverlening voor de opvoedingsondersteuning uittekenen als een andere prioriteit. In een vorig punt heb ik reeds aangehaald dat hulpverlening op zichzelf een belangrijke vorm van preventie kan zijn. Ik ben ervan overtuigd dat ook een goed hulpverleningsaanbod buiten de bijzondere jeugdzorg kan

voorkomen dat de hulpverlening in een aantal problematische situaties een maatschappelijk noodzakelijk karakter krijgt. Momenteel zijn er naast de bijzondere jeugdzorg onvoldoende mogelijkheden om jongeren in een eerste problematische situatie, of met andere woorden tijdig, op te vangen en te begeleiden.

Ik zal u drie knelpunten opsommen die ook in de hoorzittingen aan de orde zijn gekomen. Ten eerste zijn er te lange wachtlijsten. Omwille van de steeds toenemende vraag naar professionele en vaak therapeutische begeleiding bij opvoedingsproblemen, en het beperkte hulpverleningsaanbod, zijn er voor bepaalde voorzieningen wachtlijsten van drie maanden of langer. In die tijd kunnen problematische opvoedingssituaties zodanig escaleren dat een hulpverleningsaanbod binnen de bijzondere jeugdzorg noodzakelijk wordt.

Als we de diensten die opvoedingsondersteuning aanbieden, in kaart brengen, wordt meteen duidelijk dat die zich niet allemaal in de nabije leefomgeving van gezinnen of jongeren bevinden. Momenteel werken diverse sectoren met gezinnen en jongeren en rond opvoedingsproblemen. Elk van die sectoren heeft een eigen invalshoek, een eigen opdracht, en eigen methodieken en mogelijkheden. Zowel voor de werknemers als voor de gebruikers is het aanbod niet te overzien. Niet zelden interverniëren verschillende diensten in één gezin. Tussen die diensten bestaat nauwelijks gestructureerd overleg.

Naast de knelpunten die verband houden met de organisatie van de hulpverlening is ook de mentaliteit inzake opvoeding van groot belang. Tijdens de hoorzitting is gebleken dat de meeste ouders vragen hebben bij het fysisch groeiproces van een kind, maar veel te weinig vragen durven stellen over de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind en de problemen die ze hierbij als ouders ervaren.

– *De heer Francis Vermeiren, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op.*

In deze samenleving worden steeds meer kinderen met een echtscheidings situatie geconfronteerd. Steeds meer ouders komen alleen voor de opvoeding van hun kinderen te staan. Ook in die situatie hebben mensen recht op een kwaliteitsvol leven, maar daarbij kunnen ze steun nodig hebben. Een nieuwe opvoedingscultuur die leidt tot de erkenning dat opvoeden niet vanzelfsprekend is en dat hulp vragen geen schande of mislukking is, is nodig.

Helsen

Als we het erover eens zijn dat opvoedingsondersteuning een recht is, dan moeten we ons inzetten om de dienst- en hulpverlening buiten de bijzondere jeugdzorg en in de onmiddellijke omgeving van de gezinnen en jongeren uit te bouwen. Ook bij de opvoedingsondersteuning is er nood aan hulpverlening op maat. Dat gezinnen of jongeren heel soepel overstappen van de ene vorm van hulpverlening op de andere, mag geen probleem vormen. Gezinnen moeten kunnen meebepalen of kiezen welk aanbod op dat ogenblik voor hen het meest is geschikt.

In de motie werd onder de titel jeugdzorg in een tweede punt, de uitbouw van opvoedingsondersteuning als prioriteit opgenomen. Wij opteren ervoor om dit vanuit verschillende sectoren en over verschillende niveaus heen te laten gebeuren. Opvoedingsondersteuning is immers zowel belangrijk op de nulde-, de eerste-, de tweede-, en de derdelijnshulpverlening, als in het socio-cultureel werk, het onderwijs, de bijzondere jeugdzorg, de geestelijke gezondheidszorg, het algemeen welzijnswerk, enzovoort.

Het derde en laatste punt waarbij ik even wil stilstaan, is het deel van de motie dat, met betrekking tot de organisatie van de hulpverlening, handelt over de differentiatie. Wij zijn er als fractie van overtuigd dat differentiatie van werkvormen en methoden in de bijzondere jeugdzorg uitermate belangrijk is. Ik kan hier tal van praktijkvoorbeelden aanhalen om aan te tonen dat hulpverlening op een veel soepeler manier moet kunnen worden aangeboden. Ik werd er tot voor een jaar trouwens persoonlijk regelmatig mee geconfronteerd.

De organisaties van voorzieningen, diensten en centra maakten de voorbije jaren een enorme evolutie door. Omwille van de vernieuwende organisatiestructuur werden differentiatie en onderlinge samenwerkingsaspecten van werkvormen en methodieken mogelijk.

Flexibel inspelen en continuïteit garanderen zijn de grote uitdagingen voor de toekomst. Flexibel inspelen op wijzigende hulpverleningsvragen of op vastgelopen probleemsituaties bij individuele cliënten kan vandaag omwille van de rigide regelgeving niet, of is alleszins nauwelijks mogelijk. Om differentiatie en flexibiliteit te kunnen doorvoeren, zijn we ervan overtuigd dat we voor de organisatie van de hulpverlening moeten afstappen van een doelgroepenbeleid en moeten overgaan naar hulp op maat van de cliënt : de jongere of het gezin.

Hulp op maat veronderstelt naast differentiatie en flexibiliteit ook een vraaggestuurd hulpverleningsaanbod. De hulpvraag van de jongere en het gezin staan centraal en niet louter de maatschappelijke duiding of de aanwezige uitbouw van het hulpaanbod. Hulpverlening moet zoveel mogelijk samen met de cliënt worden gerealiseerd. Cliëntgerichtheid is een fundamenteel idee. De hulpverlener en de cliënt moeten de mogelijkheid krijgen om samen een traject te bepalen en af te leggen waarbij het continuüm voorop staat. Een soepele regelgeving moet de creatieve mogelijkheden van de cliënt en de hulpverlening benadrukken.

Tot slot wil ik nog even ingaan op de toegankelijkheid van de hulpverlening. Hierbij wil ik duidelijk stellen dat onze fractie kiest voor het principieel garanderen van de meest gepaste en minst ingrijpende hulpverlening aan gezinnen en jongeren, met een laagdrempelige werking ongeacht hun specialisatie of professionaliteit. De drempel tot een aantal instellingen, voorzieningen en diensten is momenteel voor jongeren en gezinnen te hoog. Een mogelijkheid om een grote toegankelijkheid te creëren is de lokale uitbouw. Anderzijds wil ik erop wijzen dat we inzake jeugdhulpverlening nog meer moeten ingrijpen op de primaire hulpbronnen zoals de school, de jeugdverenigingen en het jeugdhuis.

De voorzitter : Mevrouw Merckx heeft het woord.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, ik heb de onmogelijke opdracht het debat in de commissie in tien minuten samen te vatten. De documenten die tijdens de werkzaamheden van de commissie ad hoc zijn geproduceerd zijn van zo een hoge kwaliteit dat ik hier zonder enige aarzeling naar kan verwijzen. Zonder enig onderscheid zijn zowel de discussienota, de beleidsnota en de motie belangrijk om het kader van onze visie en het concept aan te geven.

We hebben duidelijk niet de ambitie gehad hier en daar brandjes te blussen. De inzet van het debat was een visie en een strategisch plan, dat we met middelen en mensen graag op het veld willen realiseren. De toegenomen signalen van de jeugdproblematiek waren voor de commissie aanleiding tot het opstellen van een motie waarin beleidsinitiatieven op verschillende deelterreinen zijn opgenomen.

Ik zal slechts op drie punten ingaan : de regie, de herstelgerichte afhandeling en de verdere evolutie in en van de jeugdzorg. Verschillende sectoren heb-

Merckx-Van Goeij

ben een bevoegdheid inzake jeugdzorg en tussen die sectoren is er te weinig samenwerking. Die verbrokkeling heeft enkele belangrijke negatieve gevolgen. De jeugdzorg wordt voor de hulpvrager ondoorzichtig, het toeval bepaalt, meer dan de aard van de problematiek, waar de hulpvrager terecht komt. Het gebrek aan afstemming zorgt bovendien voor blinde vlekken en overlappingsen, sommige minderjarigen vallen tussen twee stoelen, ze krijgen niet de meest efficiënte hulp en voor andere minderjarigen komen zoveel verscheiden hulpverleners tussenbeide dat men er zich ook vragen bij kan stellen. De verkokering van de sectoren roept vragen op over de efficiëntie en staat precies die integrale, naadloze jeugdzorg in de weg. Om de verbrokkeling van de jeugdzorg op te lossen moeten de verschillende sectoren op elkaar worden afgestemd.

Al geruime tijd wordt opgeroepen tot coördinatie en stroomlijning. De regie moet meer inhouden dan dat en veronderstelt meer dan alleen maar goede wil van de betrokkenen. We stellen geenszins fusies in de organisatie van de hulpverlening voor. We staan evenmin voor een wegwerken van de regionale klemtonen. We pleiten voor de responsabilisering van de regionale actoren. We vragen een vergelijking van de missies, doelgroepen, toegankelijkheid en normering van de verschillende sectoren. De functies moeten op elkaar worden afgestemd. Daarna moet er een overall-programma tot stand komen opdat blinde vlekken en overlappingsen verdwijnen.

Al te dikwijls bestendigt de huidige regelgeving de beschotten tussen de verschillende sectoren.

De regelgeving zal dus moeten worden aangepast. Om die wijziging optimale slaagkansen te bieden, stelt de commissie voor om op korte termijn experimenten in de integrale jeugdzorg te selecteren. De overheid moet deze projecten ondersteunen via coördinatie en regie, experimentele flexibilisering van de regelgeving, een incentive beleid en wetenschappelijk effectenonderzoek. De krijtlijnen voor deze experimentele regio's worden uitgetekend door een interdepartementale werkgroep jeugdzorg.

De combinatie van een betere regie en onderzoek moet uitwijzen of voor de kinderen, de jongeren en hun ouders een hulpverlening op maat mogelijk is. De resultaten van de experimenten moeten de meerwaarde voor de cliënten, ook voor de moeilijkste onder hen, aantonen. Een trajectbegeleider

die dicht bij de jongere staat en voortdurend aanspreekbaar is, zal de kwaliteit van de hulpverlening in de verschillende sectoren en werkvormen bewaken. Ook voor de voorzieningen in de hulpverlening is de inzet groot. Het is geenszins de bedoeling om in de betrokken sectoren weerstand te creëren, hoewel de belangen soms nogal eens tegenstrijdig zijn en het experiment aan ieders autonomie zal raken. Heldere afspraken over de verantwoordelijkheden, een betere afstemming van het aanbod op de vraag, een betere toegang tot de curatieve jeugdzorg, meer duidelijkheid over het hulpaanbod en de ontwikkeling van diverse beleidsinstrumenten, dat zijn de beoogde veranderingen in de jeugdzorg.

Het perspectief is een integrale jeugdzorg. De oefening is dus helemaal niet vrijblijvend. De intersectorale aanpak moet alleszins een kans krijgen. Op termijn zal het parlement een decretale verankering aan de integrale jeugdzorg moeten geven. Het werken aan een gemeenschappelijk richtinggevend kader dat een samenhangend hulpaanbod voor jongeren vergemakkelijkt, blijft onze doelstelling.

Collega's, ik ben ervan overtuigd dat de toon is gezet voor het federale niveau. Het Vlaams Parlement neemt vandaag een standpunt in en geeft krachtige signalen. We blijven een hulpverleningsaanbod aan de jongeren en het gezin bieden dat parallel verloopt met de herstelgerichte afhandeling. We laten de jongeren niet los. Ze hebben een fundamenteel recht op welzijn en hulpverlening. De kinderrechten moeten consequent worden geïmplementeerd.

Na het verslag van de federale werkgroep-Cornelis heeft een nieuwe werkgroep bij de minister van Justitie gewerkt aan een oriëntatienota over de hervorming van het jeugdbeschermingsrecht. Eminente personaliteiten werkten hieraan mee. Men heeft echter meermaals betreurd dat geen van de actoren van de hulpverlening mee aan tafel zaten, alhoewel die nochtans vanuit de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap belast zijn met de uitvoering van de maatregelen inzake bijzondere jeugdzorg. Wij herstellen dit. Ons standpunt wordt mee opgebouwd door de actoren, we geven ze een stem. Derhalve wordt ook het nodige gewicht gegeven aan de sector in deze ontzettend belangrijke maatschappelijke discussie.

Ook wij stellen dat de wet op de jeugdbescherming van 1965 en de huidige organisatie en uitvoering van de maatregelen niet langer voldoen als reactie op uitingen van jeugdcriminaliteit. Men moet de jongeren klaar en duidelijk zeggen dat normover-

Merckx-Van Goey

trekking niet kan. Anders kan men geen hulpverlening bieden. De jongere moet verantwoordelijkheid kunnen nemen en oog krijgen voor het slachtoffer. Hulpverlening en bescherming alleen volstaan in heel wat gevallen niet meer.

Men kan zich afvragen of onze welzijnsgeoriënteerde opstelling geen zachte houding is. Is dan alles soft wat niet verwijst naar gesloten instellingen of jeugdgevangenissen? In de huidige praktijk worden tot nog toe vergelijkbare maatregelen opgelegd aan jongeren die een als misdrijf omschreven feit plegen en jongeren in problematische opvoedingssituaties. Zowel in de discussienota als in de rondetafelgesprekken blijkt nochtans dat tal van actoren binnen en buiten de bijzondere jeugdzorg voor een duidelijker onderscheid tussen POS en MOF pleiten. Dit onderscheid wordt niet zozeer verantwoord vanuit te onderscheiden problemenmerken van de cliëntpopulatie, maar wel op grond van een duidelijker en andersoortige afhandeling tussen POS en MOF.

Er is een trendbreuk in het kijken naar het gedrag van jongeren. Men tracht hen steeds meer te responsabiliseren en hen voor hun verantwoordelijkheid te stellen. We moeten mee zoeken om de jongeren de beste kansen te geven op responsabilisering, en nagaan hoe het slachtoffer een beter recht van spreken krijgt.

We kennen de maatschappelijke kosten van opsluiting. Die zijn niet bemoedigend. Is de samenleving daarmee wel gebaat? We dienen op zoek te gaan naar alternatieven die op termijn betekenis kunnen geven aan de jongeren. Onze welzijnsgeoriënteerde opstelling is er één op langere termijn. De ethische verantwoording is dat jongeren recht hebben om op een geëngageerde wijze volwaardig lid te zijn van de samenleving.

De keuzes zijn belangrijk. De problemen kunnen niet op een klassieke, repressieve manier worden afgehandeld. De jongere heeft recht op welzijn zonder dat dit afhankelijk moet worden gemaakt van het veiligheidsrisico voor anderen. De welzijnsproblemen mag men niet vertalen in termen van veiligheid voor anderen. Het is een zaak van geloof in de solidariteit van mensen. Hoe dan ook wordt onze keuze als basishouding vanuit een ethische bewogenheid gestuurd en niet vanuit een op zichzelf terugplooiende samenleving.

De motie is duidelijk. Ze vraagt de Vlaamse Gemeenschap haar bevoegdheid maximaal te benut-

ten, onder andere door het veralgemenen van de alternatieve afhandelingsvormen in alle gerechtelijke arrondissementen, door het realiseren van een gecoördineerd aanbod en door hier tegelijkertijd wetenschappelijk onderzoek met procesevaluatie aan te koppelen. Wat dat betreft, mijnheer Strackx, zijn we dus zo naïef nog niet.

Ik ben ervan overtuigd dat, terwijl België in 1912 en in 1965 op het gebied van de jeugdbescherming trendsetter geweest is, wij ons opnieuw op een dergelijk scharniermoment bevinden. Het debat gaat niet over details, het gaat over een basis voor een visie. Wij zetten vandaag een belangrijke stap. Zeker in het debat over de aanpak van jeugdcriminaliteit moet, naast het overleg met het federale niveau, nog de uitdaging worden beantwoord om hier ook de burger bij te betrekken. Het wegvallen van de sociale controle werpt de veiligheidsproblematiek blijkbaar helemaal in het kamp van de overheid en van de politiek. Ook hier ligt er echter een even grote verantwoordelijkheid bij ons allen en niet in het minst bij de bevolking.

Ten slotte wil ik nog iets zeggen over de processturing. Onze verdere opstelling is die van een onderhandelend bestuur binnen netwerken. Het wetenschappelijk onderzoek en de installatie van overlegstructuren en van samenwerkingsverbanden zijn van groot belang. Op die wijze willen wij het proces in zijn verdere evolutie bewaken. Het debat is duidelijk niet voltooid, maar het moet worden voortgezet. Hierbij moeten uiteraard waarborgen worden ingebouwd. Veldwerkers zullen aanwezig moeten zijn. Zij moeten derhalve ook de tijd en de middelen krijgen om naast hun hulpverlenende taken ook nog actief deel te nemen aan de discussie over hun taak. Het is de bedoeling dat men elkaar in het debat probeert te overtuigen met argumenten, zodat men door overtuiging en wederzijdse aanpassing tot een consensus kan komen. Wij willen ons bijgevolg in dit debat uitdrukkelijk verder opstellen als een onderhandelend bestuur. Het debat heeft alleszins de potentie in zich om het democratisch gehalte van het politieke besluitvormingsproces in te vullen.

Zowel het belang als de finaliteit van het thema en van het debat in dit parlement met de betrokkenen staan onomstotelijk vast. We hebben verder gekeken dan de bestaande structuren. We hebben, door het stellen van vragen op middellange termijn, ook bijgedragen tot de probleemstelling van vandaag. De algemene, open bevraging, waarop uit de verschillende sectoren een maximale respons is gegeven, de grote betrokkenheid van diezelfde sectoren bij de rondetafelgesprekken en de terugkoppeling

Merckx-Van Goey

tonen aan dat bij belangrijke maatschappelijke uitdagingen zowel het bestuur als het beleid moeten luisteren.

Om het verdere verloop in eenzelfde geest van open dialoog en van deugdelijkheid te garanderen, is in de motie een scenario opgesteld. Via de oprichting van werkgroepen, via het opstarten van experimenten, via wetenschappelijke begeleiding en opvolging en via, ten slotte, het dringend overleg met het federale parlement geven we aan op welke wijze het Vlaams Parlement in de onmiddellijke toekomst zijn verantwoordelijkheid voor jongeren met problemen maar ook voor de problemen door jongeren kan opnemen.

U weet dat in deze motie heel wat engagementen worden voorgelegd. Niet enkel naar de Vlaamse regering wordt een en ander voor uitvoering doorgeschoven. Het is duidelijk dat we vandaag zover mogelijk geraakt zijn. De keuzes en opties die konden worden ingevuld, zijn ook gemaakt – tenminste als de hele plenaire vergadering ze straks goedkeurt.

In de logica van de vaststelling dat veel basismateriaal, wetenschappelijke duiding en cijfers over bijzondere jeugdzorg ontbreken, willen we evenmin voorbarige conclusies trekken. We zullen de conclusies afwachten van de werkgroepen die hiermee belast worden. We willen de tot nu toe gevolgde methodiek hierbij verder volgen. Wel bepalen we zelf, in de motie, de krijtlijnen, de samenstelling en de spelregels voor deze werkgroepen, evenals de finaliteit en in sommige gevallen de timing. Telkens willen we echter de inspiratie en de rechtsregels van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als ultieme toetssteen hanteren en afdwingbaar maken. Het gaat in deze assemblee gelukkig nog steeds om de belangen van en om de zorg voor de jongere en zijn gezin, alle veiligheidsplannen van de politieke partijen ten spijt.

De ad hoc-werkgroep voor de omschrijving van de POS en van de problematische leefsituatie, de interdepartementale werkgroep voor de regie, de interdepartementale werkgroep voor overleg inzake preventie en de cel ter ondersteuning van deze algemene preventie zullen hierbij de belangrijkste werkgroepen zijn. Het zou goed zijn als die snel van start konden gaan, zodat reeds bij het begin van de nieuwe zittingsperiode een verslag kon worden uitgebracht bij het parlement en de regering.

Ik wil het ook hebben over het overleg. Jongeren mogen in geen geval de dupe zijn van de keuzes die worden gemaakt bij de bevoegdheidsafbakening van het federale en de gemeenschapsniveaus. De antwoorden aan de jongeren, hun ouders en de samenleving moeten consistent zijn, getuigen van visie en vooral ook democratisch gedragen worden. Het is dan ook meer dan dringend om hierover tussen de parlementen een overleg te organiseren en de respectieve standpunten toe te lichten. Bij de verdere besluitvorming moeten de samenhang, complementariteit en eenduidigheid van de visie worden gegarandeerd. Een interministerieel overleg zal niet volstaan. Gelet op de grote uitdagingen zullen, zoals in 1912 en 1965, opnieuw keuzes nodig zijn.

Als we de zaak met een even grote unanimiteit als toen willen aanpakken, moeten we snel de handen uit de mouwen steken. Het is vijf voor twaalf om het gesprek te beginnen. De wijziging van de wet op de jeugdbescherming, die onlangs in de Senaat is goedgekeurd, maakt duidelijk dat een algemene herziening in 2002 moet zijn afgerond. Mijnheer de voorzitter, we rekenen vooral op uw ijver en toewijding om nog voor de ontbinding van de kamers dit overleg op gang te brengen.

Ik besluit met een dankwoord. Ik dank oprecht de commissieleden voor hun inbreng en de prettige samenwerking. Hun grote inzet en betrokkenheid heeft ervoor gezorgd dat we samen de keuzes hebben kunnen maken. De tekst wordt door een grote meerderheid geschraagd. Vooral de vrijheid van denken en openheid voor dialoog hebben ertoe bijgedragen dat verstrekkende conclusies aan het Vlaams Parlement ter goedkeuring worden voorgelegd. Ik dank ook minister Martens, die dankzij de inbreng van de administratie en zijn kabinetsmedewerker hard heeft meegewerkt aan de inhoud en opbouw van de tekst. In ruil krijgt hij, naast een omvangrijk opdrachtenpakket, een referentiekader voor de verdere uitstippeling van het beleid. Sommige opdrachten vereisen echter wel een onverwijd optreden van deze Vlaamse regering.

Na de resolutie over de aanpak van een kindgericht beleid tekent het parlement ook nu de krachtlijnen uit, en belast het de regering met de uitvoering ervan en de sturing van het verdere proces. Ontegensprekelijk zal het beleid op een wezenlijke manier deel uitmaken van de prioriteiten van de volgende regeringsploeg. Mijnheer de minister, we geloven dat u de brug met die nieuwe ploeg kunt slaan.

Merckx-Van Goey

Ten slotte wil ik het nog hebben over de heer Eric Berx. Zijn veelzijdige inbreng, zijn synthese en zijn zorg voor de inbreng van de sectoren en de openheid van het debat verdienen alle dank. We hopen dat zijn inzet voor dit parlementair werk zijn grote geloofwaardigheid en aanspreekbaarheid in de sector van de bijzondere jeugdzorg nog vergroten.

Het parlement vroeg ons in de commissie ad hoc op zoek te gaan naar een expert. We hebben over onze keuze nog geen minuut spijt gehad. We kunnen alleen maar blij zijn dat zijn werkgever en omgeving hem de tijd hebben gegund om rekening te houden met ons grillig vergaderritme. Ik hoop dat we de weg naar het vertrouwen terug hebben gevonden. Samen – het parlement, de sector, de justitie en de jongeren – bewijzen we eens te meer dat door de deelname aan het debat in beginsel voor iedereen open te stellen we goed werk inzake regelgeving kunnen verrichten. (*Applaus*)

De voorzitter : Minister Martens heeft het woord.

Minister Luc Martens (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, collega's, ik wil een aantal besluiten benadrukken uit dit debat en uit de besprekingen over de beleidsnota en de motie, zoals die nu voorliggen.

Het is een belangrijk moment, in de oorspronkelijke betekenis van het woord. Momentum is afgeleid van het woord *movementum*, moment waarop de dingen in beweging komen. Dit debat wordt dan ook op een goed moment gevoerd, met name op de vooravond van een nieuwe zittingsperiode. Het werk dat tot nu toe is voorbereid moet au sérieux worden genomen. Ik wil mijn appreciatie uitdrukken voor al diegenen die hierin het voortouw hebben genomen.

In het document is voor heel wat knelpunten een oplossing geboden. Een aantal andere punten moet nog worden uitgediept. Het gaat om een bijzonder complexe materie. Bovendien is de Vlaamse Gemeenschap niet alleen verantwoordelijk. De federale overheid is een belangrijke partner. Ze moet mee de contouren bepalen waarbinnen we onze verantwoordelijkheid moeten nemen.

Er wordt terecht bijzondere aandacht gevraagd voor preventie in alle mogelijke dimensies, gaande van een algemene preventie, tot een primaire, secundaire en zelfs een tertiaire preventie. Er is duidelijk nood aan een conceptueel kader met een permanent en gestructureerd overleg tussen de

verschillende sectoren die behalve met onderwijs, gezondheidszorg, jeugdwerk en welzijn ook te maken hebben met de harde sectoren uit de samenleving. Als bijvoorbeeld in de relatie werkgezin geen rekening wordt gehouden met deze achterliggende doelstelling, dan is men gedoemd te falen. Men moet zich niet enkel richten tot de klasieke sectoren binnen de social-profitsector, maar ook tot andere, minstens even belangrijke sectoren uit het preventiebeleid.

Het preventiebeleid moet worden gestructureerd, want op die manier biedt het meer garanties voor een goede sturing, monitoring en coördinatie.

Tijdens de besprekingen is vaak het woord 'gezin' gevallen. Ik wil me niet vergalopperen in een definiëring daarvan, maar het is duidelijk dat mensen die engagementen aangaan, dit afstralen op diegenen die deel uitmaken van dat engagement. Gezinnen zijn kwetsbaar en poreus. Dit betekent dat ze zeer gevoelig zijn voor wat zich in hun brede omgeving afspeelt. Ze ondergaan de invloed van wat zich afspeelt in de media, de buurt, het onderwijs, het verenigingsleven, enzovoort. Het is dan ook belangrijk dat op maatschappelijk vlak een brede biotoop wordt gecreëerd waarin gezinnen kunnen gedijen en tot hun recht komen. We moeten bijkomende inspanningen leveren om de gezinnen te ondersteunen met een veelheid van initiatieven.

Ten tweede moet er aandacht komen voor de eerstelijnszorg. De voorbije jaren vond reeds een omschakeling plaats naar gezinsgericht en ambulante werken. Daardoor kon de bijzondere jeugdzorg ongeveer 16 procent meer jongeren opvangen. Op dit vlak kan men nog veel verder gaan. Een aantal collega's verwezen naar de rol van de OCMW's en het algemeen welzijnswerk. Die partners kunnen een nog veel grotere rol spelen. Ze zijn daar momenteel beter toe uitgerust dan vier jaar geleden. Door de hervorming heeft het algemeen welzijnswerk immers een kracht ontwikkeld waardoor het beter kan ingaan op een aantal uitdagingen. Het zijn niet langer eenmansbedrijfjes, maar stevige organisaties die flexibel en met voldoende nieuwe methodieken kunnen inwerken op de voorliggende vragen.

Door een aantal collega's werd terecht aandacht gevraagd voor de coördinatie en afstemming van de dienstverlening op lokaal en regionaal vlak. Het besluit van 1997 over het provinciale overleg kan daartoe bijdragen. Bij het opstarten of het activeren ervan moet prioritaire aandacht gaan naar wat vandaag vooropstond tijdens het debat. Er moeten misschien wel bijkomende impulsen worden gegeven.

Martens

De bijzondere jeugdbijstand moet hoe dan ook bijzonder blijven. Het belang van de jongeren moet voortdurend centraal worden geplaatst. We moeten bijgevolg voortdurend nagaan hoe dit belang centraal kan staan in het hele hulpverleningsproject. Daarom streven we steeds naar onderhandelde en aanvaarde hulpverlening. Ik benadruk dat, want op dit punt en ook op vele andere verschil ik van mening met de heer Strackx.

Een pedagogisch project heeft de grootste slaagkans als de betrokkene er het subject van is. Opvoeding is niet iets dat men ondergaat, maar iets waaraan men mee gestalte moet geven. Indien een hulpverleningsproces wordt aanvaard en de mensen er zich positief kunnen inschrijven, is er meer kans dat het wordt gedragen en dat het een reële meerwaarde krijgt. Het is essentieel dat we dit steeds opnieuw proberen te bereiken. Dat neemt niet weg dat er omstandigheden kunnen zijn waar dwingend moet worden opgetreden, al was het maar om de integriteit van de jongere zelf te waarborgen.

De bijzondere jeugdbijstand moet hoe dan ook bijzonder blijven. Ik bedoel daarmee dat er bijzondere aandacht moet zijn voor de toegangspoorten: enerzijds een buitengerechtelijke toegangspoort die vooral instaat voor toeleiding, casemanagement en trajectbegeleiding en anderzijds een gerechtelijke instantie die maatschappelijk gelegitimeerd is om dwingend op te treden. We moeten komen tot een nieuw model van samenwerking tussen beide. Enerzijds moet de rechter beslissingen kunnen nemen die deskundig worden ondersteund door de hulpverlening. Anderzijds moeten die beslissingen worden gekaderd in een algemeen hulpverleningsproject waarbij steeds wordt getracht de betrokkenheid en de verantwoordelijkheid van de betrokkene te verhogen. We moeten die bijzondere ambitie telkens opnieuw voor ogen hebben. De tussenkomst van de rechterlijke macht moet worden beperkt tot het opleggen van dwang in situaties waar dat nodig is.

Door de debatten en teksten heen ondervond ik een grote bereidheid om jongeren die misdrijven hebben gepleegd, hulpverlening aan te bieden die soms identiek is aan die voor jongeren uit een problematische opvoedingssituatie. Er was ook bereidheid ten aanzien van een specifiek aanbod van herstellbemiddeling, ontheemdings- en pedagogische projecten.

De gemeenschapsinstellingen kunnen hier een positieve rol in spelen. Ze doen dat ook steeds meer. Als we de evolutie van de gemeenschapsinstellingen van de jongste tien jaar bekijken, zien we een positieve ontwikkeling. De pedagogische verantwoordelijkheid is heel uitdrukkelijk voorop blijven staan. Niet de geslotenheid van de instelling is de eerste ambitie, maar het is wel de ambitie om vanuit een gesloten kader een nieuw en hoopvol pedagogisch project te ontwikkelen.

Ik ben het ermee eens dat we het overleg met Justitie moeten activeren. We hebben daar al verschillende pogingen toe ondernomen, maar het is niet zo gemakkelijk. De federale overheid heeft de neiging gemeenschappen en gewesten te beschouwen als een tweederangsoverheid. Dat is natuurlijk niet de bedoeling van de Grondwet. We bevinden ons wel degelijk op gelijke hoogte met de federale overheid. Maar het is niet zo gemakkelijk om dat respect af te dwingen. Het is telkens een moeilijk gevecht. Ik vind het goed dat ook het parlement zich wil scharen achter dat coöperatief federalisme, zoals de heer Alen het noemde.

Een en ander heeft duidelijke gevolgen. We zullen dit moeten onderbouwen door middel van een strategisch plan. Een van de leden ontwikkelde dit argument. Zoals destijds met de etnisch-culturele minderheden, acht ik ook hier een strategisch plan nodig met duidelijke omschreven doelstellingen, kritische succesfactoren en actielijnen, met inbegrip van de budgettaire gevolgen. Dit moet ons toelaten om in een periode van vijf jaar tastbare resultaten te bereiken. Allerhande decretale bepalingen kunnen weliswaar ook nodig zijn om één en ander te onderbouwen, maar ik geloof dat een dergelijke strategische planning ons dichter kan brengen bij de doelstellingen die we voor ogen hebben.

Ik neem graag de boodschap in overweging van dit parlement en allen die deze instelling bij het opstellen ervan hebben geholpen. Ik wil me ertoe verbinden om ze in de mate van het mogelijke te verdedigen, zowel inhoudelijk en qua budget als op logistiek vlak. (*Applaus*)

De voorzitter : Vraagt nog iemand het woord ?
(*Neen*)

Het themadebat is gesloten.

We zullen om 16 uur de hoofdelijke stemming over de motie van aanbeveling houden.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter : Dames en heren, hiermede zijn wij aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor deze voormiddag.

Wij komen om 14.15 uur opnieuw bijeen om onze agenda verder af te handelen.

De vergadering is gesloten.

– *De vergadering wordt gesloten om 12.39 uur.*
